

Medvirkeransvaret etter aksjelovenes § 17-1 annet ledd

Kandidatnummer: 572

Leveringsfrist: 25. april 2009

(* regelverk for spesialoppgave på:

<http://www.jus.uio.no/studier/regelverk/utf-forskr-vedlegg-i.html>

regelverk for masteroppgave på:

<http://www.jus.uio.no/studier/regelverk/master/eksamensforskrift/kap6.html>)

Til sammen 15056 ord

16.07.2009

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Oppgavens tema og problemstilling	1
1.2	Rettskilder	3
<u>2</u>	<u>TIDLIGERE RETT</u>	<u>4</u>
2.1	Aksjeloven av 1910	4
2.2	Aksjeloven av 1957	4
2.3	Aksjeloven av 1976	5
2.3.1	Ordlyden i asl. § 15-1	5
2.3.2	Forarbeidene til asl. § 15-1	5
2.3.3	Rekkevidden av medvirkeransvaret i § 15-1	8
<u>3</u>	<u>AKSJELOVEN/ALLMENNAKSJELOVEN AV 1997 FØR LOVENDRINGEN I 2006</u>	<u>13</u>
3.1	Forarbeidene til aksjeloven av 1997	13
3.1.1	Forslaget i NOU 1992:29	14
3.1.2	Forslaget i NOU 1996:3	15
3.2	Rekkevidden av aksjelovenes § 17-1	19
3.2.1	Ansvarssubjekt	20
3.2.2	Skadelidte	21
3.2.3	Skyld	22
3.2.4	Årsakssammenheng	23
<u>4</u>	<u>AKSJELOVEN/ALLMENNAKSJELOVEN ETTER ENDRINGEN I 2006</u>	<u>23</u>
4.1	Aarbakkes oppdrag	23

4.2	Nærmere om Aarbakkes forslag og departementets vurdering	24
4.2.1	Aarbakkes forslag	24
4.2.2	Rekkevidden av medvirkeransvaret i § 17-1 annet ledd	27
5	<u>ALMINNELIGE ERSTATNINGSRETTLIGE REGLER</u>	34
5.1	Culpaansvaret	35
5.2	Generelt om culpanormen for integritetskrenkelser og formuesskader	35
5.3	Rekkevidden av medvirkeransvaret etter alminnelige erstatningsregler	37
5.3.1	Utgangspunktet for rene formuesskader	38
5.3.2	Hvilke interesser som har erstatningsrettslig vern	40
5.3.3	Skyldkravet	43
5.3.4	Årsakssammenheng og skadelidte	45
6	<u>AVSLUTNING</u>	46
6.1	Generelt om lovfesting	46
6.2	Fordeler og ulemper ved lovfesting	46
6.3	Konklusjon	47
6.3.1	Betydningen av ulovfestet rett som supplement til loven	47
6.3.2	Betydningen av lovbestemmelsene	49
6.3.3	Er lovfestingen noe nytt?	52
7	<u>LITTERATURLISTE</u>	53
7.1	Forarbeider	53
7.2	Bøker	54
7.3	Artikler	55
8	<u>DOMMER</u>	55

9 **LOVREGISTER** **56**

10 **LISTER OVER TABELLER OG FIGURER M V** **A**

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema og problemstilling

Aksjeloven og allmennaksjeloven av 1997 § 17-1 hjemler erstatningsansvar ved skadevoldelse i aksjeselskapsforhold. Ved vedtagelsen av aksjelovene i 1997 omfattet § 17-1 kun erstatningsansvar for styremedlemmer, medlemmer av bedriftsforsamlingen, daglig leder, aksjeeiere, eller granskere. For allmennaksjeselskaper ble også uavhengige sakkyndige omfattet. Erstatningsansvaret gjaldt bare overfor selskapet, og ansvarsgrunnlaget var forsett eller uaktsomhet. Aksjelovene hjemlet kun erstatningsansvar for hovedskadevolder, ikke for medvirker. I 2006 trådte asl./asal. § 17-1 annet ledd i kraft. Annet ledd hjemler et erstatningsansvar for den som har medvirket til skadeforvoldelse på selskapet, aksjeeier eller andre. I perioden frem til 2006 da medvirkeransvaret ikke var hjemlet i aksjeloven/allmennaksjeloven av 1997 ble spørsmålet forutsatt løst etter det alminnelige erstatningsregler, altså det ulovfestede culpaansvaret.¹ Den tidligere aksjeloven av 1976 inneholdt imidlertid et medvirkeransvar for aksjeeier i lovens § 15-1 2. punktum.

Medvirkeransvar vil si at man blir erstatningsansvarlig fordi man har medvirket til et forhold som har pådratt hovedpersonen erstatningsansvar overfor selskapet.²

Medvirkeransvar er her et ansvarsgrunnlag ved siden av ansvarsgrunnlaget for hovedpersonen for skadevoldelsen i asl. § 17-1 (1).³ Ansvaret innebærer at både hovedpersonen i første ledd og medvirkeren i annet ledd blir felles og solidarisk ansvarlige for voldt skade.⁴ Man blir altså ansvarlig fordi man har medvirket til at en skade har blitt voldt.

¹ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 14.

² Aarbakkes utredning (2004) s. 4.

³ Aarbakkes utredning (2004) s. 4.

⁴ Aarbakkes utredning (2004) s. 4.

I forbindelse med vedtakelsen av aksjeloven og allmennaksjeloven av 1997 ba Stortingets justiskomite om at lovene skulle gjennomgå en etterkontroll etter fem år.⁵ I forbindelse med denne etterkontrollen ble dr. juris Magnus Aarbakke bedt om å foreta en vurdering/evaluering av om endringer i regelverket ville være nødvendig.⁶ Aarbakkes utredning ble lagt frem oktober 2004. Aarbakkes utredning redegjør for om en fysisk eller juridisk person kunne bli erstatningsansvarlig overfor aksjeselskapet for medvirkning til et forhold som har pådratt en hovedperson et erstatningsansvar overfor aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet etter § 17-1, eller har pådratt erstatningsansvar for de samme personer overfor tredjeperson etter alminnelige erstatningsrettslige regler.⁷ I utredningen ble det foreslått både en endring til ordlyden i den gjeldende bestemmelsen i § 17-1, og ved å tilføre paragrafen et ekstra ledd med lovfesting for medvirkning.⁸

I det følgende vil betegnelsen aksjelovene bli benyttet hvor både lov om aksjeselskaper 13. juni 1997 nr. 44, aksjeloven (asl.) og lov om allmennaksjeselskaper 13. juni 1997 nr. 45, allmennaksjeloven (asal.) er omtalt under ett.

Asl./asal. § 17-1 lyder nå slik:

”(1) Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller aksjeeier erstatter den skade som de i den nevnte egenskap forsettelig eller uaktsomt har voldt vedkommende.

(2) Selskapet, aksjeeier eller andre kan også kreve erstatning av den som forsettelig eller uaktsomt har medvirket til skadevolding som nevnt i første ledd. Erstatning kan kreves av medvirkeren selv om skadevolderen ikke kan holdes ansvarlig fordi han eller hun ikke har utvist forsett eller uaktsomhet”.

⁵ Innst. O. nr. 80 (1996-1997) s. 29.

⁶ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 10.

⁷ Aarbakkes utredning (2004) s. 4.

⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 20.

I allmennaksjeloven § 17-1 første ledd er også ”uavhengig sakkyndig” medtatt som ansvarssubjekt. I disse selskapene er uavhengig sakkyndig en person med bestemte funksjoner.⁹

Problemstillingen i denne oppgaven er hva lovfestingen av § 17-1 (2) innebærer. Representerer lovfestingen noe nytt, eller er det kun en videreføring av tidligere rett? Med tidligere rett menes det her rettstilstanden ved aksjeloven av 1976 og aksjeloven av 1997 før endringen i 2006. For at medvirkeransvaret skal bli satt i kontekst vil også det erstatningsansvaret for hovedskadevolderen etter første ledd også bli omtalt. Det vil bli redegjort for rettstilstanden som fremkommer av aksjeloven av 1976, aksjelovene av 1997 før endringen i 2006 og aksjelovene av 1997 etter endringen i 2006. Deretter vil det bli sett på hva som er innholdet av alminnelige erstatningsregler på disse områdene. Og til slutt vil det på bakgrunn av materialet bli foretatt en vurdering av hvorvidt lovfestingen i 2006 faktisk har medført noe nytt eller om den bare er en videreføring av gjeldende rett. Det er selve ansvarsgrunnlaget som vil bli vurdert.

Oppgaven vil ikke behandle spørsmål knyttet til identifikasjonsansvar, da grunnlaget for dette ansvaret er forskjellig fra grunnlaget for medvirkeransvaret. For identifikasjon er ansvarsgrunnlaget at det foreligger et særlig forhold mellom partene, mens medvirkeransvaret er basert på en tilskyndelse til skadehandlingen.¹⁰ Aarbakkes utredning omfatter begge ansvarsformene, men det er altså bare den ene som vil bli sett på her. De alminnelige prinsipper om årsakslæren, økonomisk tap og ansvarsgrunnlag vil ikke bli omtalt på et generelt grunnlag, de vil bare bli behandlet der det anses som nødvendig i forhold til problemstillingen.

1.2 Rettskilder

Når det gjelder rettskildesituasjonen, foreligger det lite, om noen i det hele tatt, juridisk litteratur om det nye annet ledd i § 17-1. Forarbeidene til bestemmelsen og Aarbakkes

⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 3.

¹⁰ Aarbakkes utredning (2004) s. 5.

utredning har derfor en sentral rolle i denne oppgaven. Hva angår de eldre bestemmelsene er det også heller sparsomt med rettskilder. Dette gjelder både rettspraksis og teori på området. Kanskje har dette sammenheng med at det tidligere var lite fokus på erstatning, mens det de siste tiårene har blitt mer fokus på området.¹¹ For den ulovfestede retten, de alminnelige erstatningsreglene, sin del finnes det noe informasjon i bøker, artikler og dommer til å belyse hva som ligger i denne.

2 Tidligere rett

2.1 Aksjeloven av 1910

Aksjeloven av 1910 inneholdt ingen bestemmelse om erstatningsansvar for tillitspersoner og da heller intet ansvarsgrunnlag for medvirkere.¹² Dog fantes det en bestemmelse i asl. 1910 § 64 om hvordan et aksjeselskap kunne beslutte ansvarsfrihet for tillitspersoner.¹³ Dette ansvarsspørsmålet ble forutsatt løst etter alminnelige erstatningsrettslige regler.¹⁴ Det kan ikke sies å være reist spørsmål om medvirkeransvar og identifikasjonsansvar på tiden 1910-loven gjaldt.¹⁵

2.2 Aksjeloven av 1957

Heller ikke 1957-loven hadde noen bestemmelse om ansvarsgrunnlag, verken for tillitspersoner eller for medvirkere.¹⁶ For øvrig fantes det en § 122 som hjemlet hvordan et erstatningskrav fra et aksjeselskap kunne gjøres gjeldende mot selskapets tillitspersoner. Regelen sa at kun generalforsamlingen hadde kompetanse til å beslutte at slikt

¹¹ Aarum (1994) s. 18.

¹² Aarbakkes utredning (2004) s. 5.

¹³ Aarbakkes utredning (2004) s. 5.

¹⁴ Aarbakkes utredning (2004) s. 5.

¹⁵ Aarbakkes utredning (2004) s. 5.

¹⁶ Aarbakkes utredning (2004) s. 5.

erstatningskrav skulle reises.¹⁷ Men også en aksjeminoritet kunne på visse vilkår beslutte og gjennomføre dette.¹⁸ Det ble forutsatt at ansvarsspørsmålet skulle løses etter alminnelige erstatningsrettslige regler.¹⁹ Denne bestemmelsen var noe mer utførlig enn 1910-lovens § 64.²⁰

2.3 Aksjeloven av 1976

2.3.1 Ordlyden i asl. § 15-1

Aksjeloven av 1976 § 15-1 inneholdt både en bestemmelse om erstatningsansvar for gitte personer, samt et medvirkeransvar for aksjeeiere som medvirket til skade voldt av førstnevnte gruppe. Ordlyden i § 15-1 var som følger:

”Stifter, styremedlem, medlem av bedriftsforsamling eller representantskap samt administrerende direktør plikter å erstatte skade som han under utførelsen av sin oppgave forsettelig eller aktløst volder selskapet, aksjeeier eller andre. Det samme gjelder den som i egenskap av aksjeeier forsettelig eller aktløst medvirker til slik skade.”.

Første punktum gjaldt også for revisor og granskningsmann, jf. § 15-2. Bestemmelsen var ikke en hjemmel for gjennomskjæring i heftelse for selskapets forpliktelser.²¹

2.3.2 Forarbeidene til asl. § 15-1

Forarbeidene som lå til grunn for aksjeloven av 1976 var Innstilling til lov om aksjeselskaper 1970 (NUT 1970), Ot.prp. nr. 19 (1974-75) Om lov om aksjeselskaper og Innst. O. nr. 50 (1975-1976).

¹⁷ Aarbakkes utredning (2004) s. 5.

¹⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 5.

¹⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 5.

²⁰ Aarbakkes utredning (2004) s. 5.

²¹ Aarum (1994) s. 17.

2.3.2.1 Forslag i NUT 1970

Gjennom et nordisk samarbeid ble det i Innstilling til lov om aksjeselskaper 1970 lagt frem forslag til erstatningsbestemmelse i aksjeloven. I innstillingen ble følgende foreslått som § 140:

”Stifter, styremedlem, representantskapsmedlem og administrerende direktør plikter å erstatte skade som han under utførelsen av sitt oppdrag forsettelig eller uaktsomt har voldt selskapet. Det samme gjelder når skaden er voldt aksjeeier eller andre ved overtredelse av bestemmelse i denne lov eller selskapets vedtekter.”.

Forslaget hjemlet altså ikke medvirkeransvar, det var bare en bestemmelse for tillitspersoners erstatningsansvar overfor aksjeselskapet, aksjeeier eller andre. De øvrige nordiske landene, Sverige, Finland og Danmark, valgte derimot i sine respektive innstillinger å foreslå bestemmelser om medvirkeransvar. Norge sluttet seg ikke til forslaget om lovhjemmel for medvirkeransvaret av to grunner. For det første la man vekt på at det fra norsk side var naturlig å ta utgangspunkt i den alminnelige ulovfestede regel om ansvar for uaktsomme handlinger, slik at aksjeeier på denne måten vil kunne bli ansvarlig.²² Dette ansvarsgrunnlaget fant man også å gjelde for en eventuell medvirkning til skadevoldelse fra aksjeeier.²³ Dernest ble det lagt vekt på at utgangspunktet i Finland, Sverige og Danmark, var at en aksjeeier ikke heftet ut over sitt aksjeinnskudd for skadevoldende handlinger.²⁴ Aksjeeieren hadde heller ikke noen plikt til å fremme selskapets interesser, kun i grovere tilfelle ville aksjeeieren kunne bli erstatningsansvarlig.²⁵ Av denne grunn hadde disse landene et større behov for å lovhjemle en bestemmelse om aksjeeiers erstatningsansvar.²⁶ Som en konsekvens av at ansvarsgrunnlaget for aksjeeier ble utelatt kunne heller ikke aksjelovens formelle regler om

²² NUT 1970 s. 186.

²³ NUT 1970 s. 186.

²⁴ NUT 1970 s. 186.

²⁵ NUT 1970 s. 186.

²⁶ NUT 1970 s. 186.

fremsettelse av erstatningskrav ikke anvendes for krav mot aksjeeier.²⁷ Aksjelovens regler om lemping av erstatningskrav kunne heller ikke anvendes, men for dette forholdet ville alminnelige erstatningsrettslige regler kunne anvendes.²⁸

Ansaret som ble foreslått gjaldt kun overfor selskapet, og skaden måtte være voldt ved forsettelige eller uaktsomme skadevoldende handlinger. Skade voldt overfor aksjeeier eller andre var også betinget av forsettelig eller uaktsom skadevoldelse, men denne bestemmelsen gjaldt kun hvor handlingen medførte en overtredelse av bestemmelser i aksjeloven eller selskapets vedtekter. Ansvarsgrunnlaget i første punktum var ment som en fastleggelse av det alminnelige ansvaret for skade voldt forsettelig eller uaktsomt.²⁹

2.3.2.2 Forslaget i Ot.prp. nr. 19 (1974-75) og vedtagelsen i Innst. O. nr. 50 (1975-1976)

I motsetning til NUT 1970, ble det etter innspill fra Norsk Industriforbund fremlagt et forslag i Ot.prp. nr.19 (1974-75) om at aksjeeieransvaret skulle reguleres, noe departementet sa seg enig i.³⁰ Dette forslaget ble vedtatt i Innst. O. nr. 50 (1975-1976) som aksjeloven av 1976 § 15-1 med følgende ordlyd:

”Stifter, styremedlem, medlem av bedriftsforsamling eller representantskap samt administrerende direktør plikter å erstatte skade som han under utførelsen av sin oppgave forsettelig eller aktløst volder selskapet, aksjeeier eller andre. Det samme gjelder den som i egenskap av aksjeeier forsettelig eller aktløst medvirker til slik skade.”.

Paragrafen inneholdt altså en bestemmelse om medvirkeransvar, men kun for aksjeeiere. Før denne lovfestingen falt man tilbake på den alminnelige regel om ansvar for skade voldt ved forsettelige eller uaktsomme handlinger, og det var dette ansvaret man bygget på og

²⁷ Aarbakkes utredning (2004) s. 6.

²⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 6.

²⁹ NUT 1970 s. 185.

³⁰ Ot.prp. nr. 19 (1974-75) s. 215.

anså lovfestet i § 15-1.³¹ Det var det samme ansvaret man først foreslo lovhjemlet i NUT 1970.³² Begrunnelsen for lovfestingen var at det ble ansett som rimelig å definere ansvarsvilkårene i likhet med de øvrige nordiske landene.³³ I tillegg ville en definisjon være naturlig med hensyn til de påfølgende reglene om lemping av ansvar.³⁴ I Innst. O. nr. 50 (1975-1976) ble det uttalt av Justiskomiteen at § 15-1 var preget av hensynet til mer åpenhet, innsyn og informasjon, både i forhold til samfunnet, ansatte og aksjeeierne, og at dette var en naturlig del av samfunnsutviklingen.³⁵

2.3.3 **Rekkevidden av medvirkeransvaret i § 15-1**

Spørsmålet blir så hva som konkret lå i medvirkeransvaret i aksjeloven av 1976 § 15-1. I forarbeidene til aksjeloven av 1976 er det svært lite som sies om tolkningen og rekkevidden av bestemmelsen. Også juridisk litteratur er knapp på området.

2.3.3.1 **Ansvarssubjekt**

§ 15-1 første punktum hjemler et ansvar for den som hovedperson har voldt skade, mens annet punktum hjemler ansvar for aksjeeier som har medvirket til slik skade.

Erstatningsregelen i § 15-1 gjelder kun for de grupper som er nevnt i bestemmelsen, også selv om vedkommende har fratrudd posisjonen.³⁶ Medvirkeransvaret i annet punktum gjelder etter ordlyden kun for aksjeeiere, det er med andre ord aksjeeier som er ansvarssubjektet. Dette må anses som en begrensning for ansvaret. Hovedskadevolderne etter første punktum blir ofte omtalt som selskapets tillitspersoner.

Grunnen til at aksjeeier ble tatt med som ansvarssubjekt var at aksjeeiers ansvar burde likestilles med styremedlemmers ansvar, og ikke holdes utenfor slik som det ble foreslått i

³¹ NUT 1970 s. 185 samt Ot.prp. nr. 19 (1975-76) s. 214.

³² NUT 1970 s. 185.

³³ NUT 1970 s. 185.

³⁴ NUT 1970 s. 185.

³⁵ Innst. O. nr.50 (1975-76) s. 12.

³⁶ Skåre (1980) s. 292.

NUT 1970.³⁷ Vilkårene for aksjeeiers erstatningsansvar måtte være de samme som for styremedlemmer og ikke begrenset til forhold aksjeeieren har handlet grovt uaktsomt i.³⁸ Selv om man ønsket at aksjeeiers ansvar skulle lovfestes, var man også klar over at det ikke kunne ventes at aksjeeiere generelt hadde forretningsmessig innsikt, slik som man kunne forvente av styremedlemmer.³⁹ Ved å også gjøre aksjeeier til et av ansvarssubjektene ville dennes ansvar også måtte ses i sammenheng med de etterfølgende bestemmelser i aksjeloven.⁴⁰ Ansvaret for aksjeeier ble først og fremst tiltenkt for tilfeller hvor en aksjeeier satt med dominerende innflytelse i selskapet, og som reelt sett styrte det uten å være personlig representert i selskapets organer.⁴¹ Dette kunne for eksempel forekomme i konsernforhold.⁴² På grunn av at man ikke ventet stor forretningsmessig innsikt fra spesielt minoritetsaksjonærer ville det sjelden være grunnlag for å anse deres handling som uaktsom.⁴³

Det er på det rene at aksjeeier er ansvarssubjektet i medvirkeransvaret, men for at det skal foreligge medvirkeransvar, må aksjeeier ha medvirket til noe. Hva aksjeeier har medvirket til kan ha flere forståelser. Ordlyden ”..medvirker til slik skade” i annet punktum, kan etter alminnelig språklig forståelse leses som at medvirkeransvaret er direkte knyttet til den skaden som er voldt av tillitspersonene i første punktum. Denne tolkningen ville føre til et ansvar for aksjeeier for medvirkning til skade overfor selskapet, aksjeeier eller andre voldt av selskapets tillitspersoner. En slik forståelse av annet punktum har blant annet Marthinussen og Aarbakke lagt til grunn.⁴⁴ Men det har også vært nevnt det kunne være at en videre fortolkning av annet punktum var det som skulle legges til grunn, en fortolkning som tilsa at medvirkningen omfattet enhver skade påført selskapet, aksjeeier eller andre

³⁷ Ot.prp. nr. 19 (1974-75) s. 215.

³⁸ Ot.prp. nr. 19 (1974-75) s. 215.

³⁹ Ot.prp. nr. 19 (1974-75) s. 215.

⁴⁰ Ot.prp. nr. 19 (1974-75) s. 215.

⁴¹ Ot.prp. nr. 19 (1974-75) s. 215.

⁴² Skåre (1980) s. 293.

⁴³ Skåre (1980) s. 293.

⁴⁴ Marthinussen (1996) s. 590.

voldt av også andre personer enn selskapets tillitspersoner i første punktum.⁴⁵ Aarbakke hevder i utredningen det var usikkert hvorvidt en tolkning som sistnevnte kunne legges til grunn.⁴⁶ Ser man hele paragrafen under ett og legger vekt på alminnelig språklig forståelse, må man vel kunne si at det er førstnevnte forståelse av bestemmelsen som lovgiver har ment. Ved en slik forståelse vil man kunne si at medvirkeransvaret er betinget av at en tillitsperson har voldt en skade etter første punktum.

2.3.3.2 Skadelidte

Et grunnleggende vilkår for å bli omfattet som skadelidt, er at man har blitt påført en skade og pådratt et tap. Dernest blir spørsmålet hvem medvirkeransvaret gjelder overfor. Ansvarssubjektene etter første ledd er selskapets tillitspersoner, og disse plikter å erstatte skade de har voldt ”..selskapet, aksjeeier eller andre”. Fordi medvirkeransvaret i annet punktum er knyttet opp mot handlingen voldt etter første punktum, jf. ”..medvirker til slik skade”, vil medvirkeren være ansvarlig overfor den samme gruppe skadelidte som nevnt i første punktum. Det vil sjelden være tvil om hvem som er selskapet eller aksjeeier dersom disse er påført tap. Men betegnelsen ”andre” kan ha flere tolkningsalternativer. Ved første øyekast vil det være lett å slå fast at alle som har blitt påført et tap er beskyttet av bestemmelsen, men så snar kan man trolig ikke være. Ot.prp. nr. 19 (1974-75) sier ikke noe nærmere om hvem som omfattes som ”andre”. Aarum har derimot uttalt at man trolig ikke kan legge til grunn at alle og enhver er omfattet av betegnelsen ”andre”.⁴⁷ Hennes begrunnelse for dette er man ved å ikke la ”andre” omfattet alle og enhver, kun ville medføre en presisering av begrepet på grunnlag av alminnelige erstatningsrettslige prinsipper.⁴⁸ Kanskje kan man også si at dersom det hadde vært meningen at enhver kunne kreve skade erstattet kunne lovgiver ganske enkelt hadde brukt ordet ”enhver”, og ikke

⁴⁵ Aarbakkens utredning (2004) s. 7.

⁴⁶ Aarbakkens utredning (2004) s. 7.

⁴⁷ Aarum (1994) s. 130.

⁴⁸ Aarum (1994) s. 130.

nevnt "selskapet, aksjeeier", for så å nevne "andre". Et eksempel på hvem som ble omfattet som "andre" i NUT 1970 ble kreditorer nevnt.⁴⁹

På samme måte som at ikke selskapet, aksjeeier eller andre ikke behøvde å ha lidt samme tap samtidig, kunnen tap også voldes bare en aksjeeier eller flere.⁵⁰ Dersom en aksjeeiers tap var en følge av at selskapet har blitt påført et tap, måtte det være rimelig at aksjeeier fikk sitt tap dekket i den grad selskapet gjorde sitt krav gjeldene.⁵¹ Det samme gjaldt for tredjemannsskader.⁵²

2.3.3.3 Skyld

Både etter første og annet punktum var ansvaret betinget av at skadevolderen eller medvirkeren hadde opptrådt forsettelig eller uaktsomt. Det var tilstrekkelig med forsettelig eller uaktsomhet i forhold til en hvilken som helst skadevoldelse som hadde ført til tap for de skadelidte.⁵³ Justiskomiteen mente lovfestingen av ansvar for tap på grunn av uaktsomme og forsettelige handlinger var en viktig endring i forhold til tidligere lover hvor det ikke var lovfestet noe tilsvarende erstatningsansvar overhodet.⁵⁴ Idet medvirkeransvaret i annet punktum peker tilbake på første punktum, jf. "...til slik skade", vil det si at aksjeeieren måtte forsettelig eller uaktsomt ha medvirket til en forsettelig eller uaktsom skadevoldelse fra hovedskadevolderen. Det sies ikke om noe i forarbeidene eller i teorien om hvorvidt medvirkerens ansvar var betinget av subjektiv eller objektiv skyld hos hovedpersonen. Uttalelsen i teorien om at "hvilken som helst skade" kan tyde på at både objektiv og subjektiv uaktsomhet fra hovedskadevolderen ville kunne hjemle ansvar for medvirkeren. Hva slags skyld som ble krevd fra medvirkerens side sies det heller ikke noe om, og alminnelige erstatningsregler måtte da løse dette spørsmålet.

⁴⁹ NUT 1970 s. 185.

⁵⁰ Skåre (1980) s. 293.

⁵¹ Skåre (1980) s. 293.

⁵² Skåre (1980) s. 293.

⁵³ Ot.prp. nr. 19 (1974-75) s. 215.

⁵⁴ Innst. O. nr. 50 (1975-1976) s. 23.

I § 15-1 første punktum var det et vilkår at ansvarssubjektene hadde voldt skaden ”..under utførelsen av sin oppgave..”. For aksjeeiers ansvar etter annet punktum var ansvaret betinget av at medvirkningen var utført av aksjeeier ”..i egenskap av aksjeeier..”. Ordlyden ”..i egenskap av aksjeeier..” fører til at aksjeeiers ansvar blir avgrenset til handlinger han utfører som aksjeeier. Hva mer som konkret ligger i ”oppgave” og ”egenskap” sier forarbeidene ikke noe om. Også juridisk teori er knapp om dette. Men ut fra en vanlig språklig forståelse kan man legge til grunn at ordlyden siktet på å foreta et skille mellom handlinger begått av skadevolderen i sin posisjon, og ikke som en hvilken som helst privatperson. ”Oppgave” kan tyde på at det var de gjøremål som lå til tillitspersonen stilling man søkte erstatningsbetinget dersom de øvrige erstatningsvilkårene var oppfylt. ”Egenskap” kan også synes å peke i denne retning, altså forhold aksjeeieren foretok seg som aksjeeier, og ikke som en person uten tilknytning til selskapet.

2.3.3.4 Årsakssammenheng

For at det i det hele tatt skal bli tale om et erstatningsansvar må det foreligge årsakssammenheng mellom tapet selskapet er påført og den forsettelige eller uaktsomme handlingen fra skadevolderen.

2.3.3.5 Eksempler på medvirkning

Eksempler på hva som kunne være medvirkning var at en aksjeeier aktivt bruker generalforsamlingens myndighet som ved å gjennomføre pålegg fra generalforsamlingen som er i strid med lov eller vedtekter, eller medvirkning ved stemmegivning på generalforsamlinger for forslag som aksjeeieren forstod eller burde forstått ville skade selskapet.⁵⁵ Andre forhold kunne være at selskapets midler har blitt brukt i aksjeeierens interesse og ikke selskapets, eller i tilfeller hvor aksjeeier hadde brukt sin maktposisjon til å øve innflytelse på daglig leder og styres disposisjoner.⁵⁶ I NUT 1970 ble det også hevdet at som en del av den alminnelige regel om uaktsomme skadevoldende handlinger var

⁵⁵ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 949.

⁵⁶ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 950.

aksjeeiers ansvar for stemmegivning eller medvirkning på annen måte omfattet.⁵⁷ Idet lovfestingen av § 15-1 var basert på de alminnelige reglene, ville dette være typer medvirkning som falt inn under bestemmelsen.

Fordi bestemmelsen hjemlet medvirkeransvar var det lite trolig rekkevidden av bestemmelsen gikk så langt at den også omfattet ansvarsgjennombrudd for aksjeeiernes ansvarbegrensning.⁵⁸ Dersom et slikt ansvarsgjennombrudd skulle hjemles måtte det bli hjemlet i ulovfestet rett.⁵⁹ Av forhold som ville falle utenfor § 15-1, blant annet hvorvidt en aksjeeier kunne bli ansvarlig overfor selskapets medkontrahenter eller kreditorer på kontraktsmessig eller beslektet grunnlag.⁶⁰ Det ville da ikke være tale om et erstatningsansvar, men aksjonæren kan hefte på grunnlag av garanti eller annet forhold som stifter fellesansvar.⁶¹ For øvrig var ikke § 15-1 den eneste bestemmelsen i aksjeloven av 1976 som hjemlet ansvar for aksjeeier overfor selskapet, andre bestemmelser var reglene om utbytte og konsernbidrag.⁶²

3 Aksjeloven/allmennaksjeloven av 1997 før lovendringen i 2006

3.1 Forarbeidene til aksjeloven av 1997

Aksjelovene av 1997 trådte i kraft 1. januar 1999.

⁵⁷ NUT 1970 s. 186.

⁵⁸ Marthinussen (1996) s. 590.

⁵⁹ Marthinussen (1996) s. 590.

⁶⁰ Marthinussen (1996) s. 590.

⁶¹ Marthinussen (1996) s. 590.

⁶² Marthinussen (1996) s. 591.

Forarbeidene til aksjelovene av 1997 § 17-1 er NOU 1992:29, Ot.prp. nr. 36 (1993-1994), Innst. O. nr. 45 (1995-96), NOU 1996:3, Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) og Innst. O. nr. 80 (1996-1997).

3.1.1 Forslaget i NOU 1992:29

Aksjelovgruppen som jobbet med en revisjon av aksjeloven av 1976 og la i NOU 1992:29 frem et forslag til ny aksjelov med bestemmelse om aksjeeiers ansvar.⁶³ Utkastets § 16-1 første ledd hadde følgende ordlyd:

”Styremedlem, daglig leder, aksjeeier, revisor, uavhengig sakkyndig og granskningsmann plikter å erstatte skade som vedkommende under utførelsen av sin oppgave forsettelig eller uaktsomt volder selskapet, aksjeeier eller andre.”⁶⁴

Aksjeeier ble i forslaget tatt med i gruppen av ansvarssubjekt som ville være ansvarlige som hovedskadevoldere.⁶⁵ Med dette ble ansvaret for aksjeeier generelt, og ikke bare et medvirkeransvar som i aksjeloven av 1976 § 15-1. Under aksjeloven av 1976 ble aksjeeiers ansvar for forhold som ikke var medvirkning, ansett for løst etter ulovfestet rett. En slik regulering av aksjeeiers forhold kunne gi grunnlag for feilaktige antiteser.⁶⁶ Man var altså redd for at ordlyden feilaktig skulle tolkes slik at aksjeeiers ansvar kun gjaldt for medvirkning, og ikke også som hovedskadevolder som fulgte av ulovfestet rett. Aarbakke var av den oppfatning at dette forslaget fremstod som en henvisning til alminnelige erstatningsrettslige regler.⁶⁷ Samt at forslaget forutsatte at aksjeeier faktisk kunne bli ansvarlig etter ulovfestet rett, selv om han mente vilkårene for dette sjelden ville være oppfylt.⁶⁸ Den foreslåtte bestemmelsen omfattet også aksjeeiers ansvar overfor ”andre”, dette innebar at aksjeeieransvaret også gjaldt for medvirkning til aksjeselskapets skadevoldelse.⁶⁹

⁶³ Aarbakkes utredning (2004) s. 7.

⁶⁴ NOU 1992:29 s. 261.

⁶⁵ NOU 1992:29 s. 211.

⁶⁶ NOU 1992:29 s. 211.

⁶⁷ Aarbakkes utredning (2004) s. 7.

⁶⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 7.

⁶⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 7.

Forslaget aksjelovgruppen la frem ble tatt opp i Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) hvor departementet påpekte at den generelle ansvarsregelen medførte at det måtte avgjøres konkret i hver situasjon hva som skulle til for å bli ansett for å ha handlet uaktsomt.⁷⁰ Av denne grunn fant Justisdepartementet det ikke nødvendig å oppstille en slik generell regel, men at det i stedet burde overlates til praksis å utforme retningslinjer.⁷¹ Det var slik gjeldende rett var og det ble funnet å fungere tilfredsstillende.⁷² At aksjelovgruppen ville endre aksjeeiers ansvar fra medvirkeransvar til et generelt ansvar hadde ble ansett som hensiktsmessig, selv om bestemmelsen ikke medførte noe nytt da den ble ansett å være i samsvar med alminnelige erstatningsrettslige regler.⁷³

Lovforslaget ble ikke vedtatt, og i Innst. O. nr. 45 (1995-96) anmodet Stortinget departementet om å fremme nytt forslag til aksjelovgivning.⁷⁴

3.1.2 Forslaget i NOU 1996:3

Et nytt forslag til aksjelov ble utredet av aksjelovutvalget i NOU 1996:3 hvor forslaget om erstatningsansvar fra NOU 1992:29 ble tatt opp.⁷⁵ Aksjelovutvalget ga ingen kommentarer til aksjelovgruppens forutsetning om at erstatningsbestemmelsen også skulle gjelde for medvirkeransvar, men aksjelovutvalget tok heller ikke avstand fra denne forutsetningen.⁷⁶ Aksjelovutvalget foreslo tre bestemmelser om erstatningsansvar, jf forslag til §§ 16-1, 16-7 og 16-8 i NOU 1996:29. Utvalget mente en oppsplitting av erstatningsreglene ville bedre oversikten over reglene mens ansvarsgrunnlaget fortsatt ville være det samme i de foreslåtte bestemmelsene som i den tidligere aksjelov av 1976.⁷⁷ For øvrig kan det nevnes

⁷⁰ Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) s. 251.

⁷¹ Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) s. 251.

⁷² Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) s. 251.

⁷³ Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) s. 251.

⁷⁴ Aarbakkes utredning (2004) s. 8.

⁷⁵ NOU 1996:3 s. 7.

⁷⁶ Aarbakkes utredning (2004) s. 8.

⁷⁷ NOU 1996:3 s. 89.

at det også ble foreslått bestemmelser om arbeidsgiveransvar/identifikasjonsansvar, se forslaget § 16-1 tredje ledd.

Etter at aksjelovutvalget hadde lagt frem sin utredning, ble erstatningsspørsmålene tatt opp til ny drøftelse i Ot.prp. nr. 23 (1996-1997). I proposisjonen tok Regjeringen blant annet stilling til aksjelovutvalgets og aksjelovgruppens forslag til bestemmelse om aksjeeieransvar for skade påført aksjeselskapet. Proposisjonens forslag til § 17-2 var bestemmelser om medvirkeransvar for den som forsettlig eller uaktsomt medvirker til at et styremedlem begår en ansvarsbetingende feil under utføring av vervet.⁷⁸ Bestemmelsen ga uttrykk for et allment medvirkeransvar.⁷⁹ Den foreslåtte ordlyden i § 17-2 var følgende:

”Den som forsettlig eller uaktsomt har medvirket til at et styremedlem begår en ansvarsbetingende feil under utføringen av vervet, svarer for skaden som medvirkningen har forårsaket. Når noen har bidratt til valget av styremedlemmet, skal det ved vurderingen av vedkommendes medvirkeransvar legges vekt på om styremedlemmet har handlet i vedkommendes økonomiske interesse, og om foretaket der styremedlemmet virket, var en del av vedkommendes virksomhet.

Regelen i første ledd gjelder tilsvarende når annen tillitsvalgt i et selskap begår en ansvarsbetingende feil under utføringen av vervet.”⁸⁰

For medvirkeransvar for personer som hadde bidratt til valget av et styremedlem, skulle det ses på hvorvidt styremedlemmet hadde handlet i denne personens økonomiske interesse eller ikke. Det skulle også vurderes om foretaket hvor styremedlemmet virket var en del av vedkommendes virksomhet. Om behovet for en slik regel ble det lagt vekt på at det for skadelidte ville være større sjanse for å betaling om han også kunne gå på den som har engasjert styremedlemmet, samt at denne ofte har bedre økonomi.⁸¹ Det ble også vektlagt at solidaransvar mellom styremedlemmet og den som står bak denne, vil ha stor betydning

⁷⁸ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 232 og s. 273.

⁷⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 11.

⁸⁰ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 232 og s. 273.

⁸¹ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 120.

for styremedlemmet da denne vil kunne søke regress av den annen.⁸² Regelen burde være snever og den var ment som en medvirkningsregel, ikke som et identifikasjonsansvar/arbeidsgiveransvar.⁸³ Begrunnelsen for dette synet var at hovedregelen fortsatt skulle være at man skulle unngå personlig ansvar og risiko i et aksjeselskap, også i tilfeller hvor feil begås og man har en økonomisk interesse i selskapet.⁸⁴ Aksjeeier burde også kunne velge personer til styret uten at han av denne grunn risikerte å bli personlig ansvarlig.⁸⁵

Grunnen til at den økonomiske sammenhengen mellom medvirker og styremedlemmet skulle vektlegges var at dette kunne unngå at uskyldige ble erstatningsansvarlig for medvirkning.⁸⁶ Dersom en som hadde interesse i styremedlemmets handling, ble dømt for medvirkning til tross for at denne ikke hadde medvirket, ble ikke dette ansett som viktig da det ikke var urimelig at en som hadde økonomisk interesse i selskapet også hadde risikoen for feil.⁸⁷ Dessuten villes lempingsreglene kunne begrense ansvaret i slike tilfeller.⁸⁸

Driftsherresynspunktet, som innebærer at det bør vektlegges at den som har inntekten av en virksomhet også bør ha risikoen for at noe skulle gå galt, burde legges til grunn ved vurderingen av erstatningsansvar.⁸⁹ Domstolene ble ansett å ha en viss grad av frihet for å avgjøre vektleggelsen av synspunktene.⁹⁰ For øvrig ble det gitt uttrykk for at den som hadde engasjert styremedlemmet, burde gjøres ansvarlig oftere enn hva praksis hadde gjort til nå.⁹¹ § 17-2 åpnet ikke for objektivt ansvar.⁹²

⁸² Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 119.

⁸³ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 120.

⁸⁴ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 120.

⁸⁵ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 120.

⁸⁶ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 121.

⁸⁷ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 121.

⁸⁸ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 121.

⁸⁹ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 121.

⁹⁰ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 121.

⁹¹ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 121.

⁹² Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 121.

Medvirkningen måtte være forsettelig eller uaktsom. Første ledd annet punktum ble ansett som en formodningsregel om ansvar i bestemte tilfeller, men regelen kunne avhjelpest av faktisk og rettslig tvil.⁹³ Medvirkerens interesse måtte i tillegg være av både konkret og spesiell av økonomisk art.⁹⁴ Formodningsregelen som kunne føre til at skyldige ble erstatningsansvarlige for medvirkning, ble ansett nødvendig for å hindre at skyldige gikk fri.⁹⁵ Dette ble ikke sett på som urimelig så lenge det måtte foreligge konkret medvirkning og medvirkeren hadde økonomisk interesse i styremedlemmets handling.⁹⁶

Den foreslåtte § 17-2 i Ot.prp. nr. 23 (1996-1997), ble ikke fulgt opp av Justiskomiteens flertall i Innst. O. nr. 80 (1996-1997).⁹⁷ Flertallet mente at det burde være regler for medvirkningsansvar, men at det var flere spørsmål angående tolkningen av den foreslåtte ordlyden.⁹⁸ Samt at medvirkeransvaret var et område som måtte nøye vurderes før man kom frem til en hjemmel som var klar nok til at det ikke ville bli tolkningsproblemer.⁹⁹ Komiteen så seg for øvrig enig i at det ved et medvirkeransvar for person som hadde bidratt til valg av et styremedlem, skulle det legges vekt på om styremedlemmet hadde handlet i vedkommendes økonomiske interesse, og om foretaket styremedlemmet virket i var en del av vedkommendes virksomhet.¹⁰⁰ Et medvirkeransvar burde for øvrig ikke strekkes for langt.¹⁰¹ Et eksempel på at formodningsregelen kunne føre til at den angivelige medvirkeren må betale erstatning uten skyld.¹⁰² Komiteen mente det var behov for en bredere vurdering, og på dette grunnlag ble det ikke lovfestet medvirkeransvar i aksjeloven

⁹³ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 179.

⁹⁴ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 179.

⁹⁵ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 179.

⁹⁶ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 179.

⁹⁷ Innst. O. nr. 80 (1996-1997) pkt. 12.2.

⁹⁸ Innst. O. nr. 80 (1996-1997) pkt. 12.2.

⁹⁹ Innst. O. nr. 80 (1996-1997) pkt. 12.2.

¹⁰⁰ Innst. O. nr. 80 (1996-1997) pkt. 12.2.

¹⁰¹ Innst. O. nr. 80 (1996-1997) pkt. 16.1.

¹⁰² Innst. O. nr. 80 (1996-1997) pkt. 16.1.

av 1997.¹⁰³ For øvrig ba flertallet departementet om å se nærmere på spørsmålet ved evalueringen av lovene.¹⁰⁴ Aarbakke har vært av den oppfatning at noe av grunnen til at det ikke ble lovfestet noe medvirkeransvar kunne være at medvirkeransvar og identifikasjonsansvar ikke ble holdt tilstrekkelig fra hverandre under behandlingen, en atskilt behandling av disse spørsmål hevdet han var nødvendig for å få en hensiktsmessig lovgivning.¹⁰⁵

3.2 **Rekkevidden av aksjelovens § 17-1**

I Innst. O. nr. 80 (1996-1997) ble de nye aksjelovens § 17-1 fremmet med følgende ordlyd:

”Selskapet kan kreve at styremedlemmer, medlemmer av bedriftsforsamlingen, daglig leder, aksjeeiere, eller granskere erstatter tap som de forsettelig eller uaktsomt har voldt det under utførelsen av sin oppgave.”.

Ved vedtagelsen hjemlet paragrafen også bestemmelse om at revisjonsselskap som var revisor kunne bli solidarisk ansvarlig.

Den mest åpenbare forskjellen fra aksjeloven av 1976 § 15-1 er at medvirkeransvaret ikke er videreført i aksjelovens § 17-1, til tross for at Justiskomiteen hadde uttrykt at de ønsket et medvirkeransvar. Forslaget var ikke ment å innebære noen realitetsendring av gjeldende rett på området.¹⁰⁶ Også i teorien har det blitt lagt til grunn at aksjeloven av 1997 § 17-1 stort sett er en videreføring av 1976-loven.¹⁰⁷ Bestemmelsen er ansett supplert av alminnelige erstatningsrettslige regler.¹⁰⁸ Et medvirkeransvar ville derfor ikke løses av § 17-1, men av det alminnelige culpaansvaret.¹⁰⁹

¹⁰³ Innst. O. nr. 80 (1996-1997) pkt. 12.2.

¹⁰⁴ Innst. O. nr. 80 (1996-1997) pkt. 12.2.

¹⁰⁵ Aarbakkes utredning (2004) s. 13.

¹⁰⁶ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 113.

¹⁰⁷ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 940.

¹⁰⁸ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 114.

¹⁰⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 1.

3.2.1 Ansvarssubjekt

§ 17-1 hjemlet et erstatningsansvar for styremedlemmer, medlemmer av bedriftsforsamlingen, daglig leder, aksjeeiere, eller granskere. I asal. § 17-1 var også uavhengig sakkyndig medtatt som ansvarssubjekt. I hovedsak var dette de samme gruppene av ansvarssubjekter som etter aksjeloven av 1976 § 15-1. Forskjeller var at ”stifter” nå var tatt ut og erstattet med ”aksjeeier”, ”representantskap” var også fjernet samtidig som ”gransker” og ”uavhengig sakkyndig” i allmennaksjeloven var inntatt.

Begrunnelsen for at ”stifter” ble erstattet med ”aksjeeier” var at det etter den nye loven ikke ville være grunnlag for et slikt ansvar.¹¹⁰ I teorien har denne begrunnelsen blitt sett på som en måte å si at det ikke ble ansett nødvendig med en slik særskilt ansvarsregel for stifterne da disse senere likevel ville bli aksjeeiere og tapet da kunne rettes mot de som aksjeeiere.¹¹¹

Dette er et synspunkt Aarbakke m.fl. ikke har vært enige i. Deres argument mot synspunktet var at et slikt ansvar kunne ha selvstendig betydning fordi ansvaret i enkelte tilfeller måtte knyttes direkte til tiden før selskapet stiftes og aksjer tegnes.¹¹² På grunnlag av dette mente de det var berettiget å operere med et eget stifteransvar.¹¹³ Ved at aksjeeier ble tatt med som ansvarssubjekt var ikke lenger dennes ansvar begrenset til medvirkning som det var i aksjeloven av 1976 § 15-1.¹¹⁴ Hovedbegrunnelsen for å ta med aksjeeier som ansvarssubjekt, var at dennes ansvar uansett ble ansett hjemlet etter ulovfestet rett, og slik § 15-1 i aksjeloven av 1976 var utformet kunne den føre til antitetisk tolkning.¹¹⁵ Også i teorien har det blitt antatt at innlemmelsen av aksjeeiers ansvar ikke var ment som en realitetsendring.¹¹⁶ Av denne grunn måtte ”..under utførelsen av sin oppgave” tolkes slik at

¹¹⁰ NOU 1992:29 s. 211.

¹¹¹ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 942.

¹¹² *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 942.

¹¹³ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 942.

¹¹⁴ NOU 1992:29 s. 211.

¹¹⁵ NOU 1992:29 s. 211.

¹¹⁶ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 950.

aksjeeier kunne bli erstatningsansvarlig for utøvelse av sin stemmerett og ved påvirkning utenfor generalforsamling.¹¹⁷ § 17-1 var også ment å kunne anvendes på tilfeller med faktisk påvirkning utenfor generalforsamlingen.¹¹⁸ Selv om aksjeeier ikke kan bli ansvarlig for tap selskapet har lidt, kan aksjeeier med krav på selskapet likevel akseptere å bli etterprioritert i tilfeller med konkurs.¹¹⁹ Men en aksjeeier kan ikke med hjemmel i § 17-1 bli ansvarlig overfor selskapets medkontrahenter på kontraktsmessig eller annet grunnlag.¹²⁰

I likhet med ”stifter” ble også ”representantskap” utelatt fordi loven ikke lenger hadde regler om dette.¹²¹ Men i teorien har det blitt hevdet at § 17-1 kunne gis analogisk anvendelse på representantskap eller lignende kontrollorganer dersom selskapet opprettet dette.¹²² Med revisorloven av 1999 ble revisors ansvar tatt ut av § 17-1, og det riktige måtte da være å regulere revisors ansvar etter revisorloven.¹²³ Likevel har det av enkelte blitt argumentert for at med at revisor kunne bli omfattet av ansvaret i § 17-1 i tilfeller der revisors funksjon var som en gransker.¹²⁴

Når det gjelder selskapets erstatningsansvar har ikke aksjeloven noen bestemmelser om dette, og spørsmålet må løses av alminnelige erstatningsregler.¹²⁵

3.2.2 Skadelidte

For at skadelidte skal kunne gjøre et ansvar gjeldende er det et vilkår at vedkommende er påført en skade, et tap. Ansvaret § 17-1 hjemler gjelder kun overfor selskapet. Dette er en

¹¹⁷ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 950.

¹¹⁸ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 950.

¹¹⁹ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 949.

¹²⁰ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 950.

¹²¹ NOU 1992:29 s. 211.

¹²² *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 942.

¹²³ Andenæs (2006) s. 653.

¹²⁴ *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 943.

¹²⁵ *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer* (2004) s. 941.

forskjell fra 1976-lovens § 15-1 hvor også "aksjeeier" og "andre" var beskyttet av ansvarsbestemmelsen. På denne måten kan man si ansvaret ble snevret inn til kun gjelde overfor selskapet, men siden et ansvar overfor andre skadelidte måtte hjemles i alminnelige erstatningsrettslige regler kan man også si at endringen ikke medførte at kretsen av skadelidte i realiteten ble snevrere.¹²⁶ Forarbeidene la til grunn at ansvarssubjektenes ansvar overfor andre skadelidte enn de nevnte i ordlyden, ble regulert av alminnelige erstatningsrettslige regler.¹²⁷ Det har blitt hevdet i teorien at det normalt vil føre til samme resultater, uansett om man benytter asl./asal. kapittel 17, eller om man henviser til ansvar etter det ulovfestede uaktsomhetsansvaret.¹²⁸ En antitetisk tolkning av bestemmelsen kunne ikke legges til grunn.¹²⁹

3.2.3 Skyld

For at det skulle foreligge ansvar etter § 17-1 måtte den skadevoldende handling være voldt foresettelig eller uaktsomt. Dette var også et krav for ansvar i aksjeloven av 1976 § 15-1 både for hovedskadevolderen og medvirkeren. Bestemmelsen var regnet som en spesialanvendelse av den alminnelige skyldregel.¹³⁰ Skadevolderen måtte kunne bebreides for å ha opptrådt uforsvarlig og uaktsomt ved handling eller unnlattelse.¹³¹ Enhver feilvurdering eller kritikkverdig opptreden medførte ikke erstatningsansvar.¹³² Hovedfunksjonen til § 17-1 var å informere om ansvarsmuligheten.¹³³ Den alminnelige skyldregel, culpaansvaret, ble forutsatt brukt på tilfeller som ikke ble omfattet av ordlyden i § 17-1.¹³⁴

¹²⁶ Andenæs (2006) s. 653 og Perland 1999 s. 132.

¹²⁷ Ot. prp. nr. 80 (1996-1997) s. 181.

¹²⁸ Perland 1999 s. 132.

¹²⁹ Andenæs (2006) s. 653.

¹³⁰ *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 943.

¹³¹ Andenæs (2006) s. 654.

¹³² Andenæs (2006) s. 655.

¹³³ *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 943.

¹³⁴ *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 943.

Det er en forutsetning for ansvar at skaden er voldt av ansvarssubjektet ”under utførelsen av sin oppgave”. Dette er et ansvar som omfatter skade som for eksempel er voldt av daglig leder i dennes egenskap.¹³⁵ Avgjørelsen av hvem som er erstatningsansvarlig vil derfor avhenge av hvem som er tillagt hvilke oppgaver i selskapet.¹³⁶ Forarbeidene sier ikke noe mer om hva som ligger i dette, men fordi bestemmelsen ble ansett som en videreføring av aksjeloven av 1976 § 15-1 må det vel antas at det var samme som da som ble lagt til grunn i aksjeloven av 1997.

3.2.4 Årsakssammenheng

For at det i det hele tatt skal bli tale om et erstatningsansvar må det foreligge årsakssammenheng mellom tapet selskapet er påført, og den forsettelige eller uaktsomme handlingen fra skadevolderen.

4 Aksjeloven/allmennaksjeloven etter endringen i 2006

Forarbeidene til aksjelovens § 17-1 etter endringen i 2006 er i tillegg til Aarbakkes utredning Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) og Innst. O. nr. 12 (2006-2007).

4.1 Aarbakkes oppdrag

I forbindelse med Justiskomiteens ønske i Innst. O. nr. 80 (1996-1997) om en evaluering/etterkontroll av aksjelovene ble dr. Juris Magnus Aarbakke gitt i oppdrag fra Justisdepartementet å blant annet vurdere om et medvirkeransvar og identifikasjonsansvar burde lovfestes.¹³⁷ Oppdraget skulle redegjøre for hvorvidt det burde hjemles et erstatningsansvar for den som har medvirket til at et styremedlem begår en ansvarsbetingende feil i aksjeselskap og allmennaksjeselskap.¹³⁸ Videre skulle det vurderes

¹³⁵ Andenæs (2006) s. 656.

¹³⁶ Andenæs (2006) s. 656.

¹³⁷ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 13.

¹³⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 1.

om arbeidsforhold, annen tilknytning eller andre omstendigheter burde danne grunnlag for solidaransvar mellom styremedlemmet og medvirkeren som står bak styremedlemmet.¹³⁹

Aarbakkes utredning ble lagt frem i 2004, og han konkluderte med at en lovfesting var å anbefale. I tillegg til hans anbefaling la han også frem forskjellige alternativer med ulike konsekvenser som det ble tatt stilling til i Ot.prp. nr.55 (2005-2006).

I utredningen tok Aarbakke utgangspunkt i aksjelovens § 1-2 hvor det fremgår at aksjeeier ikke hefter overfor kreditorene for selskapets forpliktelser, og at aksjeeierne ikke plikter å gjøre skyte inn større innskudd enn hva grunnlaget for aksjetegningen sier.¹⁴⁰ Denne ansvarsbegrensningen for selskapets forpliktelser er et grunnleggende trekk for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Utredningen tok stilling til erstatningsansvaret overfor selskapet eller tredjeperson som bygger på at aksjeeier eller andre har medvirket til erstatningsbetingende forhold fra tillitspersoners eller annen aksjeeiers side.¹⁴¹ En slik drøftelse av medvirkeransvaret er avhengig av at hovedpersonens forhold bringes inn i bildet.¹⁴² På grunn av lovhistorien tok utredningen også stilling til identifikasjonsansvaret for aksjeeier angående erstatningskrav mot selskapets tillitspersoner.¹⁴³

4.2 Nærmere om Aarbakkes forslag og departementets vurdering

4.2.1 Aarbakkes forslag

I det følgende vil det hovedsakelig bli lagt vekt på hva som faktisk ble vedtatt. Forslagene som ikke ble valgt, vil kun omtales kort. Også første ledd i § 17-1 vil bli omtalt, da medvirkeransvaret i annet ledd er knyttet til dette.

¹³⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 2.

¹⁴⁰ Aarbakkes utredning (2004) s. 2.

¹⁴¹ Aarbakkes utredning (2004) s. 2.

¹⁴² Aarbakkes utredning (2004) s. 2.

¹⁴³ Aarbakkes utredning (2004) s. 3.

Aksjeeiernes ansvarsbegrensning for selskapets forpliktelser etter asl. § 1-2 er ikke til hinder for at aksjeeierne kan bli ansvarlige på annet grunnlag.¹⁴⁴ For eksempel ved avtale, alminnelige erstatningsrettslige regler eller etter særlige ansvarsregler i lov som § 17-1 for tap voldt forsettelig eller uaktsomt under utførelsen av sin oppgave.¹⁴⁵ Også for medvirkning til slikt tap kan aksjeeier bli holdt ansvarlig etter ulovfestet rett.¹⁴⁶ Hvorvidt aksjeeier kan bli ansvarlig ved å bli identifisert med skadevolder (identifikasjonsansvar), til tross for at aksjeeier selv ikke volder tapet, er et åpent spørsmål.¹⁴⁷ Som nevnt i innledningen vil ikke dette bli behandlet her.

Ordlyden i Aarbakkes anbefalte forslag til § 17-1 var:

- (1) ”Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, uavhengig sakkyndig, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettelig eller uaktsomt har voldt vedkommende.”¹⁴⁸
- (2) ”Selskapet, aksjeeier eller andre kan også kreve erstatning av den som forsettelig eller uaktsomt har medvirket til skadevoldelse som nevnt i første ledd. Erstatning kan kreves av medvirkeren selv om skadevolderen ikke kan holdes ansvarlig fordi han subjektivt sett ikke har utvist forsett eller uaktsomhet.”¹⁴⁹

For allmennaksjeselskaper ble § 17-1 første ledd foreslått utformet noe annerledes enn for aksjeselskaper, mens annet ledd hadde samme utforming for begge aksjelovene. Første ledd for allmennaksjeloven ble foreslått med følgende ordlyd:

¹⁴⁴ *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 88 og Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 112.

¹⁴⁵ *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave* (2004) s. 89 og Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 112.

¹⁴⁶ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 112.

¹⁴⁷ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 112.

¹⁴⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 29.

¹⁴⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 31.

(1) ”Selskapet kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, uavhengig sakkyndig, gransker eller aksjeeier plikter å erstatte skade som de i den nevnte egenskap har voldt vedkommende.”¹⁵⁰

I tillegg la Aarbakke frem tre mer begrensede alternative formuleringer av et medvirkeransvar.¹⁵¹ Etter hans mening var det trolig ikke tungtveiende grunner for å begrense medvirkeransvaret på noen av de begrensede alternative formuleringene, da ansvaret burde gjelde generelt. På grunnlag av prinsipielle og rettspolitiske grunner var departementet enig med Aarbakke i at hans anbefalte forslag var det beste alternativet.¹⁵² Departementet pekte også på at de ikke så noen gode grunner til å gjøre medvirkeransvaret snevrere slik at det i større grad må suppleres av rettspraksis og teori.¹⁵³

Justisdepartementet sluttet seg i det vesentligste til Aarbakkes forslag i Ot.prp. nr. 55 (2005-2006). Og i Innst. O. nr. 12 (2006-2007) gikk Justiskomiteen inn for følgende ordlyder i begge aksjelovene § 17-1:

(1) Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende.

(2) Selskapet, aksjeeier eller andre kan også kreve erstatning av den som forsettlig eller uaktsomt har medvirket til skadevolding som nevnt i første ledd. Erstatning kan kreves av medvirkeren selv om skadevolderen ikke kan holdes ansvarlig fordi han eller hun ikke har utvist forsett eller uaktsomhet.

Det eneste som skilte aksjeloven fra allmennaksjeloven var at ”uavhengig sakkyndig” var medtatt som ansvarssubjekt i allmennaksjelovens første ledd. Det ble heller ikke foretatt

¹⁵⁰ Aarbakkes utredning (2004) s. 29.

¹⁵¹ Aarbakkes utredning (2004) s. 30.

¹⁵² Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 117.

¹⁵³ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 117.

noen forskjell på hvem som var omfattet som skadelidte i første ledd slik som Aarbakke foreslo.

4.2.2 **Rekkevidden av medvirkeransvaret i § 17-1 annet ledd**

Det kan først nevnes at på samme måte som aksjeloven av 1976 § 15-1 måtte Aarbakkes forslag ses som en henvisning til, eller som en kobling til de alminnelige erstatningsrettslige reglene.¹⁵⁴ Dessuten var det lagt til grunn at bestemmelsene uansett måtte suppleres av alminnelige erstatningsrettslige regler.¹⁵⁵ De alminnelige erstatningsrettslige reglene ble også sett på som en forankring for det foreslåtte medvirkeransvaret.¹⁵⁶

Aarbakke er av den oppfatning at medvirkeransvar kan være aktuelt i to former. Det ene kan være spørsmål om ansvar for medvirkning til aksjeselskapets skadevoldende forhold.¹⁵⁷ Det andre kan være spørsmål om ansvar for medvirkning til tillitspersons og aksjeeiers skadevoldende forhold.¹⁵⁸

Tidligere har ikke medvirkning til selskapets skadevoldelse vært regulert i aksjelovgivningen, og et mulig ansvar måtte da antas løst etter alminnelige erstatningsrettslige regler.¹⁵⁹ Men med ordlyden det nye forslaget til asl. § 17-1 første ledd har fått, vil et slikt medvirkningsansvar omfattes av hjemmelen, forøvrig begrenset til forhold vedkommende har utvist i egenskap av sin stilling.¹⁶⁰ Etter Aarbakkes mening er det trolig ikke sterke nok grunner for å regulere dette utover første ledd.¹⁶¹ Grunnen til at han var av denne oppfatning var at selskapets ansvar som skadevolder er regulert av

¹⁵⁴ Aarbakkes utredning (2004) s. 30.

¹⁵⁵ Aarbakkes utredning (2004) s. 30.

¹⁵⁶ Aarbakkes utredning (2004) s. 30.

¹⁵⁷ Aarbakkes utredning (2004) s. 17.

¹⁵⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 17.

¹⁵⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 17 og s. 18.

¹⁶⁰ Aarbakkes utredning (2004) s. 18.

¹⁶¹ Aarbakkes utredning (2004) s. 18.

alminnelige erstatningsregler og i særlovgivning, ikke i aksjeloven og allmennaksjeloven, på grunn av dette bør også medvirkning til slik skadevoldelse også være regulert i alminnelig erstatningsrett eller i særlige lovhjemler.

Det ble i forarbeidene uttalt at forslaget til nytt første ledd i en viss utstrekning kunne hjemle medvirkeransvar for tillitsvalgte og aksjeeiere i forhold til aksjeselskapets eller allmennaksjeselskapets skadevoldelse.¹⁶² Altså et ansvar for medvirkning til selskapets skadevoldelse. Men et slikt medvirkeransvar ville være begrenset til forhold som var utvist i egenskap av å være tillitsvalgt eller i egenskap av å være aksjeeier.¹⁶³ Aarbakke mente at det sannsynligvis ikke var tilstrekkelig sterke grunner for å regulere dette utover det § 17-1 første ledd hjemlet.¹⁶⁴ Selv om § 17-1 første ledd i en viss grad vil gi hjemmel for medvirkeransvar, vil det trolig være en fordel om medvirkning til tillitspersoners og aksjeeieres erstatningsbetingende forhold også hjemles i loven.¹⁶⁵ Det ble sagt at et slikt ansvar ikke burde begrenses til visse ansvarssubjekter, men gjelde generelt.¹⁶⁶

Det er verdt å merke seg at NOU 1992:29 og de etterfølgende forarbeider forutsatte at ordlyden til aksjelovens § 17-1 omfattet aksjeeiers medvirkning til tillitspersoners skadevoldelse, men etter Aarbakkes mening kan dette ikke tas for gitt.¹⁶⁷ Dette kunne ikke uten videre være klart ettersom det sjelden vil være tilfelle at en medvirkning til en tillitspersons skadevoldelse overfor selskapet vil være ledd i ”utførelsen” av en aksjeeiers ”oppgave”.¹⁶⁸ Her var det behov for en klargjøring av medvirkeransvaret.¹⁶⁹

¹⁶² Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 113.

¹⁶³ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 113.

¹⁶⁴ Aarbakkes utredning (2004) s. 18.

¹⁶⁵ Aarbakkes utredning (2004) s. 20.

¹⁶⁶ Aarbakkes utredning (2004) s. 20.

¹⁶⁷ Aarbakkes utredning (2004) s. 16.

¹⁶⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 16.

¹⁶⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 16.

4.2.2.1 Ansvarssubjekt

Ansvarssubjektene i første ledd er de samme som det opprinnelig var i aksjelovene av 1997 § 17-1. Dette ble gjort for å hindre en eventuell antitetisk tolkning av bestemmelsen.¹⁷⁰

Men også her ble det uttalt at betydningen av dette ikke var stor da bestemmelsene uansett må ses i sammenheng med alminnelige erstatningsregler.¹⁷¹

Ansvarssubjektene i aksjelovens § 17-1 annet ledd er ”..den som forsettelig eller uaktsomt har medvirket til skadevolding som nevnt i første ledd”. I forhold til aksjeloven av 1976 § 15-1 hvor kun ”aksjeeier” var nevnt som ansvarssubjekt for medvirkning, vil § 17-1 annet ledd ha en bredere krets av ansvarssubjekter idet ”den som” språklig sett ikke er begrenset til kun aksjeeier. I forhold til medvirkningsregelen i aksjeloven av 1976 § 15-1 hvor bare aksjeeier ble ansett som ansvarssubjekt, kan dette ses er dette en utvidelse av gruppene som kan bli pålagt et medvirkningsansvar. Men det må også legges til at det ansvar for andre enn ”aksjeeier” i § 15-1 ble forutsatt hjemlet i ulovfestet rett. Derfor vil kanskje ikke den reelle endringen være særlig stor. Ordlyden ”den som” ble valgt nettopp fordi medvirkeransvaret ikke burde være begrenset til bestemte ansvarssubjekter, og en slik ordlyd ville gi en generell angivelse av hvem som ble omfattet.¹⁷² Dette selv om det foreslåtte medvirkeransvaret ville ha størst betydning for daglig leder, styremedlemmer og aksjeeiere.¹⁷³ At det er disse gruppene som oftest vil bli omfattet av et medvirkeransvar er vel ganske logisk da disse står i en posisjon til hovedskadevolderne etter første ledd som gjør at de lettere vil kunne foreta medvirkende handlinger enn for grupper uten noen relasjon til selskapet og dens tillitspersoner. Selv om medvirkeransvar er mest aktuelt for disse gruppene som har en selskapsrettslig funksjon eller egenskap er ansvaret ikke ansett som begrenset til disse gruppene, men også andre som har en relasjon til selskapet kan pålegges et medvirkeransvar, som for eksempel finansinstitusjoner eller kommuner.¹⁷⁴

¹⁷⁰ Aarbakkes utredning (2004) s. 17.

¹⁷¹ Aarbakkes utredning (2004) s. 17.

¹⁷² Aarbakkes utredning (2004) s. 20.

¹⁷³ Aarbakkes utredning (2004) s. 20.

¹⁷⁴ Ot. prp. nr. 55 (2005-2006) s. 167.

Med ordlyden ”som nevnt i første ledd” er medvirkeransvaret direkte knyttet opp mot erstatningsbestemmelsen i første ledd. Men samtidig blir medvirkeransvaret betinget av at det foreligger ansvarsgrunnlag i forhold til hovedmannen etter første ledd.¹⁷⁵ Også medvirkeransvaret i aksjeloven av 1976 § 15-1 var betinget på samme måte ved ordlyden ”..til slik skade” i annet punktum. Selv om medvirkerens ansvar er betinget av at det foreligger et ansvar for en hovedskadevolder etter første ledd, kreves det ikke at medvirkeren selv har brutt en regel eller norm.¹⁷⁶ På grunn av medvirkeransvarets sammenheng med første ledd fører det til at medvirkeransvar for skadevoldende handlinger som ikke er omfattet av første ledd må løses etter alminnelige erstatningsrettslige regler.¹⁷⁷

I den opprinnelige ordlyden i aksjelovene av 1997 § 17-1 gjaldt ansvarssubjektene ansvar for handlinger utført ”under utførelsen av sin oppgave”. Dette ble nå endret til ”i den nevnte egenskap”. Begrunnelsen for endringen var at ”under utførelsen av sin oppgave” ble ansett for lite dekkende på grunn av at det for flere av ansvarssubjektene ville det være svært få ”oppgaver” de hadde i forbindelse med selskapet.¹⁷⁸ Særlig ville dette gjelde for aksjeeier, selv om man skulle tolke ”oppgave” til også omfatte aksjeeiers stemmegivning for selskapsforhold og aksjeeiers faktiske befatning med selskapet.¹⁷⁹ Det var altså flere forhold som reelt sett falt utenfor den opprinnelige ordlyden, og av den grunn ville ikke bestemmelsen ha særlig stor betydning.¹⁸⁰ Riktignok kunne et videre ansvar enn det som omfattes av ”oppgave” hjemles i alminnelige erstatningsrettslige regler, men det ble hevdet at ulovfestede reglene ikke alltid ville strekke til for aksjeselskaper.¹⁸¹ Det avgjørende burde være tilknytningen ansvarssubjektets skadevoldelse hadde til den selskapsrettslige

¹⁷⁵ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 168.

¹⁷⁶ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 168.

¹⁷⁷ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 168.

¹⁷⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 30.

¹⁷⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 16.

¹⁸⁰ Aarbakkes utredning (2004) s. 16.

¹⁸¹ Aarbakkes utredning (2004) s. 16.

egenskap eller funksjon, og ”i den nevnte egenskap” ble ansett for bedre gi uttrykk for dette.¹⁸² Selv om det kan virke som at ansvarssubjektene ble ansvarlige på et bredere grunnlag etter endringen så var endringen ikke ment som noen realitetsendring, kun en språklig endring.¹⁸³ Erstatningsansvaret for ansvarssubjektene utenfor deres selskapsrettslige egenskap skulle reguleres av alminnelige erstatningsrettslige regler.¹⁸⁴ Det sies ikke mer forarbeider eller teori om hva som konkret ligger i ”egenskap”, og det kan synes noe motstridene at man ønsket å endre ”oppgave” til ”egenskap” fordi dette var mer dekkende, men at man samtidig mente dette ikke innebar noen endring. ”Egenskap” må da i det minste kunne sies å ha samme innhold som ”oppgave” hadde i § 15-1, men om det også kan tilskrives en videre omkrets av handlinger som vil falle inn er noe usikker. Det som må anses som sikkert er at rene private handlinger vil falle utenfor, mens handlinger som er tillagt ansvarssubjektet som sådan vil falle innefor ordlyden. For eksempel rettigheter og plikter en aksjeeier har i forhold til selskapet.

4.2.2.2 Skyld

For at det skal foreligge medvirkeransvar etter annet ledd er det en betingelse at den medvirkende handling er voldt forsettelig eller uaktsomt, jf. ”..den som forsettelig eller uaktsomt har medvirket til..”. Forsett eller uaktsomhet er også skyldkravet til hovedskadevolderen etter første ledd. Spørsmålet om når det foreligger ansvarsbetingende handling bør løses på samme måte som det ble under aksjeloven av 1976 § 15-1, rettspraksis og teori om denne bestemmelsen vil derfor kunne få anvendelse for medvirkeransvaret etter § 17-1 annet ledd.¹⁸⁵ Regelen har etter forarbeidene ingen presumpsjonsregel slik aksjeloven av 1976 § 15-1 hadde.¹⁸⁶

¹⁸² Aarbakkes utredning (2004) s. 30 og Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 113.

¹⁸³ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 113.

¹⁸⁴ Aarbakkes utredning (2004) s. 30.

¹⁸⁵ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 167.

¹⁸⁶ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 167.

Selv om hovedskadevolderen etter første ledd ikke kan sies å ha handlet forsettelig eller uaktsomt, kan det likevel foreligge medvirkeransvar etter annet ledd. Dette fremgår av § 17-1 annet ledd annet punktum. Medvirkeransvaret er med altså ikke betinget av at hovedskadevolderen har utvist den nødvendige skyld, det er tilstrekkelig at denne har utvist objektiv uaktsomhet eller handlet rettsstridig som det også heter.¹⁸⁷ Det er heller ikke noe krav at medvirkeren har brutt en regel eller norm da kravet om objektiv uaktsomhet for hovedpersonen og medvirkeren avgjøres for begge på grunnlag av hovedpersonens forhold.¹⁸⁸ Men det kreves at medvirkeren har utvist subjektiv uaktsomhet, han/hun må kunne bebreides for å ha medvirket til den skadevoldende handling.¹⁸⁹ Objektiv uaktsomhet av hovedskadevolderen etter første ledd i kombinasjon med subjektiv uaktsomhet fra medvirkeren er tilstrekkelig for at det skal foreligge et medvirkningsansvar.

4.2.2.3 Skadelidte

For at skadelidte skal kunne gjøre et ansvar gjeldende er det et vilkår at vedkommende er påført en skade, et tap, jf. ”voldt”. I den opprinnelige ordlyden i § 17-1 i aksjelovene av 1997 var selskapet eneste skadelidte, i endringen er også ”aksjeeier” og ”andre” tatt med både i første og annet ledd. Med denne endringen vil bestemmelsen ha samme gruppe skadelidte som aksjeloven av 1976 § 15-1 hadde. Begrunnelse for endringen var at etter gjeldene lovtekster måtte aksjeeier og andre bygge eventuelle erstatningskrav på alminnelige erstatningsrettslige regler.¹⁹⁰ Betegnelsen ”andre” var som i § 15-1 myntet mot kreditorer, men likevel ikke begrenset til disse.¹⁹¹ En annen begrunnelse for å innta ”aksjeeier” og ”andre” som skadelidte var at det ville være hensiktsmessig om det fremgikk direkte av lovteksten at det ikke kun var selskapet som kunne fremme erstatningskrav.¹⁹²

¹⁸⁷ Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 167.

¹⁸⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 21.

¹⁸⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 21.

¹⁹⁰ Aarbakkes utredning (2004) s. 30.

¹⁹¹ Aarbakkes utredning (2004) s. 30.

¹⁹² Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 113.

Endringen av ordlyden til å omfatte ”aksjeeier” og ”andre” kan anses å hindre at bestemmelsen ble brukt antitetisk, slik at ordlyden ikke skulle tolkes til å utelate ansvar overfor aksjeeier og andre.¹⁹³

”Selskapet, aksjeeier eller andre..” er gruppene skadelidte både etter første og annet ledd. Selv om gruppen med skadelidte ikke hadde vært opplistet som skadelidte i ordlyden i annet ledd kan det hende man likevel ville kommet til samme løsning. En slik forståelse kan muligens legges til grunn ved å se på annet ledds ordlyd ”.. som nevnt i første ledd”. Når lovgiver knytter medvirkeransvaret opp mot første ledd på denne måten, fører det også til at de skadelidte vil være de samme for hovedskadevolderen og medvirkeren. Dette var også tilfellet for medvirkeransvaret i aksjeloven av 1976 § 15-1 annet punktum.

4.2.2.4 **Eksempler på medvirkning**

Aarbakke la i utredningen til grunn at ”Medvirkning bør anses å foreligge først hvis en aksjeeier eller en annen direkte og konkret har påvirket den daglige leders eller vedkommende tillitspersons konkrete skadevoldende forhold.”¹⁹⁴ Slik påvirkning kan eksempelvis være en tilskyndelse som en instruks, som medvirkeren i det vesentlige har fulgt, men medvirkning kan også være konkret bistand til den skadevoldende handling.¹⁹⁵ Medvirkeransvaret vil kunne komme til anvendelse ved at et styremedlem har fått en instruks fra den/de vedkommende representere. Et eksempel på dette er at en fagforening instruerer sitt styremedlem til å stemme eller handle på spesielle måter, og følgene av dette er at selskapet, aksjeeier eller andre har blitt påført et tap. Et slikt ansvar vil også kunne gjelde i tilfelle hvor staten har representanter i styrer. I forarbeidene fremgår det at det normalt ikke vil utløse erstatningsansvar at et styremedlem medvirker til en beslutning om å opprettholde driften og arbeidsplassene i selskapet.¹⁹⁶ Dette la departementet til grunn selv om en slik medvirkning skulle føre til at eiernes gevinst ble mindre enn om driften

¹⁹³ Aarbakkes utredning (2004) s. 17.

¹⁹⁴ Aarbakkes utredning (2004) s. 21.

¹⁹⁵ Aarbakkes utredning (2004) s. 22.

¹⁹⁶ Innst. O. nr. 12 pkt. 16.1.2.

hadde vært lagt ned, men dette synspunktet ble det sagt ikke kunne legges til grunn dersom medvirkningen innebar at driften ble fortsatt for kreditors regning.¹⁹⁷ Etter denne uttalelsen i forarbeidene kan det se ut som at kreditorene nyter større vern mot tap de lider, enn hva aksjeeierne gjør mot sine tap.

Forhold som i utgangspunktet ikke vil anses som medvirkning vil det for eksempel omfatte tilfeller hvor en aksjeeier har valgt et styremedlem i henhold til selskapets vedtekter eller at en aksjeeier eller annen overfor generalforsamlingen har foreslått en person valgt som tillitsperson.¹⁹⁸ Løpende rådgivning i utførelsen av verv vil normalt heller ikke vil føre til medvirkningsansvar.¹⁹⁹

4.2.2.5 Årsakssammenheng

For at det i det hele tatt skal bli tale om et erstatningsansvar må det foreligge årsakssammenheng mellom tapet de skadelidte er påført og den forsettelige eller uaktsomme handlingen fra medvirkeren.

5 Alminnelige erstatningsrettslige regler

Både medvirkeransvaret i aksjeloven av 1976 § 15-1 og aksjelovene av 1997 § 17-1 annet ledd ble forutsatt supplert av ulovfestede regler. Ved vedtagelsen av aksjelovene av 1997 ble medvirkeransvaret forutsatt løst etter ulovfestet rett. For å kunne ta stilling til om lovfestingen av medvirkeransvaret i 2006 faktisk har medført noe nytt vil jeg derfor i det følgende se på hva som konkret ligger i de alminnelige erstatningsrettslige reglene. Fremstillingen rettes mot det erstatningsansvaret som vil være aktuelt for skadevoldere i aksjeselskapsforhold. Dette ansvaret er i hovedsak ansvar for rene formuesskader, og i liten grad ansvar for integritetskrenkelser. Dette vil prege fremstillingen.

¹⁹⁷ Innst. O. nr. 12 pkt. 16.1.2.

¹⁹⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 21.

¹⁹⁹ Norsk Lovkommentar § 17-1 note 2496.

5.1 Culpaansvaret

Mange erstatningsrettslige regler har blitt til ved lang praksis og blant disse er culparegelen.²⁰⁰ Det alminnelige culpaansvaret kalles også ansvar på subjektivt grunnlag eller ansvar etter skyldregelen.²⁰¹ Culparegelen er ansett som alminnelig erstatningsrett og den gjelder med mindre andre regler sier noe annet.²⁰² Denne alminnelige regelen innebærer at den som har vært uaktsom eller uforsvarlig i sine handlinger, blir erstatningspliktig overfor skadelidte.²⁰³ Culparegelen gjelder uavhengig om skaden skyldes forsett, uaktsomhet eller grov uaktsomhet.²⁰⁴ Graden av skyld kan forøvrig få betydning for ansvarsbedømmelsen, og den vil ha betydning for både skadevolder og skadelidte.²⁰⁵ For å avgjøre om det er handlet forsvarlig må man avveie interessene på hver side.²⁰⁶ I denne vurderingen vil risiko for skade og risikoen for skade man må tåle og muligheten for å hindre skaden.²⁰⁷ Det avgjørende for om culpaansvaret kan anvendes er om den aktuelle handlemåten var forsvarlig.²⁰⁸ Innholdet av culparegelen vil avhenge av rettspraksis og litteratur.²⁰⁹

5.2 Generelt om culpanormen for integritetskrenkelser og formuesskader

En integritetskrenkelse er en person- eller tingsskade, mens en formuesskade er et tap som referer til skadelidte økonomiske stilling, skadelidte er påført et tap.²¹⁰ Et eksempel på en formuesskade er at skadelidte har blitt påført en reduksjon i sin formue eller han/hun har

²⁰⁰ Nygaard (2007) s. 14 og s. 172.

²⁰¹ Lødrup (2005) s. 95.

²⁰² Nygaard (2007) s. 15 og s. 172.

²⁰³ Lødrup (2005) s. 95.

²⁰⁴ Nygaard (2007) s. 172.

²⁰⁵ Lødrup (2005) s. 96.

²⁰⁶ Lødrup (2005) s. 96.

²⁰⁷ Lødrup (2005) s. 96.

²⁰⁸ Nygaard (2007) s. 172.

²⁰⁹ Nygaard (2007) s. 15 og s. 173.

²¹⁰ Lødrup (2005) s. 33.

tapt en fordel.²¹¹ I norsk rett har vi tre typer av formuesskader; formuesskader knyttet til integritetskrenkelser, formuesskader som rammer andre og til slutt, rene formuesskader.²¹² I teorien har det blitt hevdet at det etter gjeldende rett ikke foreligger noen ”..avgjørende prinsipiell forskjell mellom disse tre typene formuesskade, men utstrekningen av det erstatningsrettslige vernet kan slå forskjellig ut avhengig av omstendighetene i den enkelte saken som er til vurdering.”²¹³ Rent formuestap er et økonomisk tap i formuen, som ikke har sammenheng med tings- eller personskade.²¹⁴ For aksjeselskapsforhold, som det er snakk om i denne fremstillingen, vil det stort sett alltid være snakk om formuestap og ikke integritetskrenkelser.

Hva angår rene formuesskaders stilling har det i Norsk rettsteori vært to forskjellige hovedsynspunkter.²¹⁵ Den ene fløyen, ledet av Kristen Andersen, har hevdet rene formuesskader og integritetskrenkelser ikke står i noen forskjellig stilling, mens den andre fløyen, ledet særlig av Viggo Hagstrøm, har vært av den mening at den alminnelige culpanormen ikke uten videre kunne benyttes på rene formuesskader.²¹⁶ Det har blitt hevdet at Kristen Andersen ikke vil skille mellom integritetskrenkelser og formuesskader, fordi skadelidte vil ha krav på erstatning dersom det foreligger uaktsomhet, uavhengig av skadens art.²¹⁷ Mot dette standpunktet har det vært argumentert med at det for formuesskader i mange tilfeller vil være vanskelig å avgjøre om det faktisk foreligger uaktsomhet.²¹⁸ Flere har også hevdet at det er helt på det rene at man i stor utstrekning ansvarsfritt kan påføre andre ett formuestap da tapene ofte ikke vil være vernet av erstatningsreglene.²¹⁹ For tilhengerne av Hagstrøms syn har hovedargumentet vært at den

²¹¹ Engstrøm (2008) s. 206.

²¹² Engstrøm (2008) s. 205.

²¹³ Engstrøm (2008) s. 206.

²¹⁴ Nygaard (2007) s. 88.

²¹⁵ Hjelmeng (2007) s. 174.

²¹⁶ Hjelmeng (2007) s. 174.

²¹⁷ Lødrup (1999) s. 54.

²¹⁸ Lødrup (1999) s. 54.

²¹⁹ Lødrup (1999) s. 161 og Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

erstatningsrettslige oppfatningen for medvirkning som legges til grunn ved integritetskrenkelser, ikke vil være dekkende for formuesskader.²²⁰ Culpanormen for integritetskrenkelser vil ikke være dekkende fordi formuesskader og integritetskrenkelser er to vidt forskjellige arter av interesser, og således kan ha forskjellig erstatningsrettslig vern.²²¹ Hagstrøm har imidlertid presisert at selvsagt kan være slik at enkelte skader har så mye til felles med integritetskrenkelser at de tradisjonelle hensynene på dette området kan overføres, men det vil ikke være vanskelig å finne skadetilfeller hvor hensynene ved integritetskrenkelser ikke kan løse erstatningsspørsmålet.²²² Nyere teori har i stor grad tiltrådt Hagstrøms synspunkter. Som argument for denne forståelsen har det blitt uttalt at det må anses som klart at førstnevnte gruppes synspunkt ikke lenger vil være aktuelt fordi vernet for formuesskader i stor grad varierer og vil måtte vurderes konkret for hvert livsområde og for hver skadetype.²²³ Det vil altså være av betydning for erstatningsansvarets innhold om skaden er en integritetskrenkelse eller en formuesskade i tilfeller hvor ansvarsgrunnlaget bygger på culpanormen.²²⁴

5.3 **Rekkevidden av medvirkeransvaret etter alminnelige erstatningsregler**

I teorien har det vært stor uenighet om innholdet av culperegelen.²²⁵ Av Viggo Hagstrøm har det blitt hevdet at ikke-integritetskrenkelsene, formuesskadene, har en så stor variasjon av interesser som skal beskyttes og området er så lite gjennomgått at det ville være vanskelig å fremstille hovedregler for hva som er gjeldende rett.²²⁶ Selv om det i teorien til en viss grad har vært delte meninger og noe uklarhet i hva som skulle legges til grunn, kan det synes som at det i nyere teori er større konsensus om hva som skal vektlegges. Nyere teori er også noe preget av føringer Høyesterett har gitt i nyere dommer.

²²⁰ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²²¹ Hagstrøm (1985) s. 46.

²²² Hagstrøm (1985) s. 56.

²²³ Hjelmeng (2007) s. 174.

²²⁴ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²²⁵ Nygaard (2007) s. 172.

²²⁶ Hagstrøm (1985) s. 57.

Fra Høyesteretts praksis foreligger det ingen prejudikater som på en prinsipiell måte avgjør den erstatningsrettslige stillingen til rene formuestap.²²⁷ Og i rettspraksis har det vært få saker som har formulert vurderingskriterier og retningslinjer som kan brukes til avgjørelsen i slike saker.²²⁸

5.3.1 Utgangspunktet for rene formuesskader

Rene formuestap kan ha erstatningsrettslig vern i lov, avtale eller ulovfestet rett.²²⁹ Spørsmålet her blir hva slags vern formuestap vil ha i ulovfestet rett, alminnelige erstatningsrettslige regler, og på dette område har domstolene stort spillerom med hensyn til hvilke rettskilder som skal benyttes.²³⁰ Selv om mange interesser eller forhold uten tvil er beskyttet av alminnelige erstatningsregler, for eksempel ting og fysisk og psykisk helse, er det helt klart at en interesse ikke har noe automatisk erstatningsrettslig vern.²³¹ I tilfeller hvor skader og tap ikke er vernet erstatningsrettslig vil det også føre til at en skadevolder, og medvirker til skadevoldning kan gå fri for erstatningsansvar.

For rene formuesskader er det av flere hevdet det er usikkert om tapene i det hele tatt er vernet av erstatningsreglene.²³² Denne påstanden har støtte i Rt. 1991 s. 1335 hvor førstvoterende uttalte at det for ”..rene formuestap, kan oppstå spørsmål om det overhodet er erstatningsrettslig vernet.”²³³ Videre uttalte førstvoterende at hvorvidt de øvrige erstatningsvilkårene var oppfylt måtte bero på skadevolders handlemåte og skadelidtes situasjon. Påstanden om at det ikke eksisterer noe automatisk erstatningsrettlig vern for formuesskader støttes også av Rt. 1991 s. 945 Spanordommen, Rt. 1992 s. 453 Furunkulosedommen og Rt. 2001 s. 1062 Nucleusdommen.²³⁴ I disse dommene ble

²²⁷ Hjelmeng (2007) s. 171.

²²⁸ Hjelmeng (2007) s. 171.

²²⁹ Hjelmeng (2007) s. 175.

²³⁰ Hjelmeng (2007) s. 175.

²³¹ Hjelmeng (2007) s. 172.

²³² Hjelmeng (2007) s. 172 og Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²³³ Rt. 1991 s. 1335 side 1342.

²³⁴ Hjelmeng (2007) s. 172.

spørsmålet om erstatningsrettslig vern avgjort separat fra spørsmålet om det foreligger uaktsomhet.²³⁵ En slik tilnærming ble også benyttet i Rt. 2006 s. 1519 Pionérdykkerdommen.²³⁶

En tilsvarende tilnærming ble gjort i Rikstotodommen for å avgjøre om det forelå erstatningsrettslig vern for det aktuelle tapet. Høyesterett tok utgangspunkt i at interessen det gjaldt ikke var erstatningsrettslig vernet.²³⁷ Deretter foretok Høyesterett en vurdering av hvorvidt interessen burde få et slikt erstatningsrettslig vern.²³⁸ Hjelmeng har gått så langt som å si at utgangspunktet i Høyesteretts vurdering i dette perspektivet kan anses som et utslag av et mer overgripende syn om at det for rene formuesskader ikke gjelder et generelt prinsipp om erstatningsrettslig vern, men at et erstatningsrettslig vern vil måtte begrunnes konkret i det enkelte tilfellet, og det vil ikke være tilstrekkelig med påvist uaktsomhet og interessens rettslige vern må begrunnes.²³⁹ På grunn av denne fremgangsmåten er Rikstotodommen prinsipielt viktig.²⁴⁰

Etter dette resonnementet er Hjelmeng av den oppfatning at man ikke lenger kan påstå at integritetskrenkelser og rene formuestap står likt erstatningsmessig, slik enkelte hevdet i teorien tidligere.²⁴¹ Han anser det som like sikkert som liv, legeme og fysisk eiendom har erstatningsrettslig vern, er det at erstatningsrettslige vern for rene formuestap varierer i stor grad.²⁴² Hvorvidt det foreligger erstatningsrettslig vern for rene formuesskader må vurderes på hvert livsområde og for hver skadetype.²⁴³ For formuesskader vil skadeevnekriteriet

²³⁵ Hjelmeng (2007) s. 173.

²³⁶ Hjelmeng (2007) s. 173.

²³⁷ Hjelmeng (2007) s. 173 og Rt. 2007 s. 524 pkt. 32.

²³⁸ Hjelmeng (2007) s. 173.

²³⁹ Hjelmeng (2007) s. 173.

²⁴⁰ Hjelmeng (2007) s. 173.

²⁴¹ Hjelmeng (2007) s. 174.

²⁴² Hjelmeng (2007) s. 174.

²⁴³ Hjelmeng (2007) s. 174.

bare gi begrenset veiledning.²⁴⁴ Skadeevnekriteriet forutsetter at det foreligger fare for skade på et vernet gode.²⁴⁵ Med dette hevder Hjelmeng at ”..culpanormen nødvendigvis vil måtte variere i kraft av både skadetype og rettskildebildet på det enkelte området”.²⁴⁶

5.3.2 Hvilke interesser som har erstatningsrettslig vern

Det neste man må ta stilling til blir så å avgjøre hvilke interesser som er erstatningsrettslig vernet og med det kan føre til erstatningsansvar.

For å avgjøre hvorvidt en interesse bør anses erstatningsmessig vernet må man se på hvorvidt interessen er beskyttelsesverdige, noe som ble gjort i Rikstotoddommen.²⁴⁷ Til vurderingen av interessens beskyttelsesverdighet ses det blant annet se på grunnlaget for og styrken av skadelidtes forventninger opp mot andre motstående hensyn.²⁴⁸ I Rikstotoddommen kan det se ut som at Høyesterett avgjør interessens beskyttelsesverdighet ved å se på om interessen er vernet gjennom rettspraksis.²⁴⁹ Høyesterett ser da spesielt på tre forhold. Det første det blir sett på er om interessens art fremstår som beskyttelsesverdige, dette kan ses som en del av reparasjonshensynet.²⁵⁰ Det andre Høyesterett ser på erstatningsansvarets funksjon på det livsområdet i saken.²⁵¹ Til slutt ses det på skadevolders handlingsalternativer, og hensiktsmessigheten av å skjerpe skadevolders plikter i forhold til dennes mulighet for å avverge skaden.²⁵² Dette kan ses som et spørsmål om preventiv effekt.²⁵³

²⁴⁴ Hjelmeng (2007) s. 174.

²⁴⁵ Hjelmeng (2007) s. 174.

²⁴⁶ Hjelmeng (2007) s. 174.

²⁴⁷ Hjelmeng (2007) s. 175.

²⁴⁸ Hjelmeng (2007) s. 175.

²⁴⁹ Hjelmeng (2007) s. 175.

²⁵⁰ Hjelmeng (2007) s. 175.

²⁵¹ Hjelmeng (2007) s. 175.

²⁵² Hjelmeng (2007) s. 175.

²⁵³ Hjelmeng (2007) s. 175.

Noe av det interessante ved dommen er at den i stor grad bruker hensiktsmessighetsargumenter og erstatningsansvarets funksjon.²⁵⁴ Vurderingene som blir foretatt i dommen gir uttrykk for at erstatningsansvaret for rene formuesskader faktisk er noe annet enn for integritetskrenkelser.²⁵⁵ For integritetskrenkelser vil det være mindre rom for å se på forhold som ligger utenfor saksforholdet.²⁵⁶ Også hensynet til skadevolder vil være et moment i interessevurderingen.²⁵⁷ Ut i fra vurderingene i dommen ser man at det foretas en avveining av risikoen mellom skadevolder og skadelidte.²⁵⁸ Hva burde skadelidte forvente av skadevolder, og hva må skadevolder kunne tillate seg.

Fra dommens vurderinger av skadevolders forhold kan det trekkes en konklusjon om at det vil være en forskjell på det erstatningsrettslige vernet ved grovt uaktsomme og simpelt uaktsomme handlinger.²⁵⁹ Dette fremkommer fordi Rikstotodommen ser grovheten den skadevoldende handlingen i det konkrete tilfellet i sammenheng med hva slags forhold som foreligger, hva man kan forvente av skadelidte og skadevolder.²⁶⁰ I de grovere overtredelsene vil det kunne foreligge et mer omfattende ansvar, mens det for de simpelt uaktsomme handlingene vil kunne trekkes en snevrere ramme for ansvaret.²⁶¹ Dette viser at ”..culpanormens plikt- og rettighetsside er tett knyttet sammen, og at spørsmålet om erstatningsrettslig vern ikke består uavhengig av en vurdering av uaktsomhet - akkurat som aktsomhetsvurderingen tar opp i seg forhold knyttet til skadelidte”.²⁶²

I Flymanøverdommen i Rt. 1973 s. 1268 ble følgende kriterier benyttet for å avgjøre om det forelå ansvarsgrunnlag; betydningen av tapets potensielle omfang, konsekvenser for

²⁵⁴ Hjelmeng (2007) s. 177.

²⁵⁵ Hjelmeng (2007) s. 177.

²⁵⁶ Hjelmeng (2007) s. 177.

²⁵⁷ Hjelmeng (2007) s. 177 og Rt. 2007 s. 425 pkt. 40.

²⁵⁸ Hjelmeng (2007) s. 177.

²⁵⁹ Hjelmeng (2007) s. 177.

²⁶⁰ Hjelmeng (2007) s. 177.

²⁶¹ Hjelmeng (2007) s. 177.

²⁶² Hjelmeng (2007) s. 177.

skadevolderen, hvem som er nærmest til å sikre seg mot feil, tilknytningen mellom skadelidte og skadevolder og graden av skyld vektlagt.²⁶³ Selv om det i teorien har vært uenighet om anvendeligheten av prinsippene som ble benyttet i Flymanøverdommen og det faktum at Flymanøverdommen gjaldt tredjemannsskade, er Hjelmeng av den oppfatning at Rikstotodømmen og Flymanøverdommen i stor grad er i samsvar med hverandre hva angår vurderingskriteriene.²⁶⁴ Hans syn er at både Rikstotodømmen og Flymanøverdommen vurderer interessens art og dens sammenheng med den skadevoldende handling for å avgjøre om interessen i det hele tatt er erstatningsrettslig vernet.²⁶⁵ Som en støtte for denne systematikken viser han også til Rt. 2004 s. 1816 Skiltmakerdommen hvor det var spørsmål om erstatningsrettslig vern.²⁶⁶ Også her ble tilknytningen mellom skadevolder og skadelidte, selskapsformens betydning, hvem som var nærmest til å avverge skaden og at den ansatte kunne bli borte også av andre grunner enn skade tatt med i vurderingen av om det forelå erstatningsrettslig vern.²⁶⁷ Disse vurderingsmomentene mener Hjelmeng er i samsvar med momentene i Rikstotodømmen.²⁶⁸

Viggo Hagstrøm ser også ut til å legge til grunn de samme hovedkriteriene Hjelmeng hevder man kan lese ut av Rikstotodømmen. Hagstrøm er av den oppfatning at en formuesskade kun kan lede til ansvar dersom interessen eller forholdet som er skadet faktisk er erstatningsrettslig vernet. For erstatningsansvar vil det være en forutsetning at *”..skaden har rammet en interesse som er beskyttet av erstatningsreglene, et såkalt rettsgode.”*²⁶⁹ Siden dette kravet ikke alltid vil være oppfylt for formuesskadene må det for disse områdene foretas en særskilt vurdering.²⁷⁰ Hagstrøm legger til grunn at interesser som er vernet av erstatningsreglene er interesser som er vernet av straffebud, rettslig beskyttet

²⁶³ Hjelmeng (2007) s. 178.

²⁶⁴ Hjelmeng (2007) s. 178.

²⁶⁵ Hjelmeng (2007) s. 178.

²⁶⁶ Hjelmeng (2007) s. 179.

²⁶⁷ Hjelmeng (2007) s. 179.

²⁶⁸ Hjelmeng (2007) s. 179.

²⁶⁹ Hagstrøm (1985) s. 46.

²⁷⁰ Hagstrøm (1985) s. 46.

ellers i lovgivningen eller vernet gjennom rettspraksis.²⁷¹ For å tilkjenne en interesse erstatningsrettslig vern, og dermed anerkjennelse som et rettsgode, står domstolene relativt fritt.²⁷² Hagstrøm har således vist at også han legger til grunn at det må foretas en vurdering av hvorvidt interessen er erstatningsrettslig vernet, men han sier ikke noe om det eksisterer generelle prinsipper for hva som skal vektlegges i en slik vurdering.

5.3.3 Skyldkravet

En forutsetning for at det skal foreligge culpaansvar, er at skaden har blitt voldt forsettelig eller uaktsomt, skadevolder må ha vært uaktsom eller uforsvarlig i handlingen.²⁷³ Dersom et ansvar på ulovfestet grunnlag skulle bli aktuelt, måtte en ansvarsvurdering foretas individuelt for hver enkelt person.²⁷⁴ Var det slik at flere personer kunne bli ansvarlige, heftet de solidarisk.²⁷⁵ Den erstatningsberettigede kunne da velge hvem av de ansvarlige han ville søke erstatningen fra, og den som måtte betale ut erstatningen kunne deretter søke regress hos de øvrige ansvarlige.²⁷⁶

Det har blitt hevdet at det for formuesskadene kan være et særskilt spørsmål om det i det hele tatt kan sies å foreligge uaktsomhet.²⁷⁷ For formuesskader vil det så godt som være en forutsetning for uaktsomhet at skadevolderen har brutt en særskilt regel eller en norm som skal verne mot den skaden det er tale om.²⁷⁸ På grunn av dette vil ansvarsspørsmålet, overfor for eksempel aksjeeier eller tillitsperson, være av vesentlig betydning hva aksjerettslige regler som aksjelovene og selskapets vedtekter sier, supplert av alminnelige aksjerettslige prinsipper.²⁷⁹ De regler og prinsipper som har betydning for

²⁷¹ Hagstrøm (1985) s. 46.

²⁷² Hagstrøm (1985) s. 47.

²⁷³ Lødrup (2005) s. 95.

²⁷⁴ Bråthen (2008) s. 160.

²⁷⁵ Bråthen (2008) s. 160.

²⁷⁶ Bråthen (2008) s. 160.

²⁷⁷ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²⁷⁸ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²⁷⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

erstatningsansvaret vil også gjelde hvor det er spørsmål om medvirkeransvar for andre enn aksjeeier og tillitspersoner.²⁸⁰ Etter dette ser man at også medvirkerens ansvar har et annet innhold ved formuesskader enn ved integritetskrenkelser.²⁸¹ For integritetskrenkelser vil et eventuelt medvirkeransvar kunne behandles etter erstatningsrettens årsakslære, det er altså tilstrekkelig å svare positivt på at skaden er forårsaket av medvirkeren og hovedpersonens forhold har mindre interesse.²⁸² Ved formuesskader vil det være avgjørende om det foreligger regel- eller normbrudd for om skaden er erstatningsmessig og om det er handlet uaktsomt.²⁸³ For medvirkeransvaret bygger man med andre ord ikke på den alminnelige erstatningsrettslige årsakslæren alene som man gjør ved integritetskrenkelser.²⁸⁴ For å avgjøre om det foreligger medvirkning ved formuesskader må man først se på hovedskadevolderen, og om det foreligger ansvarsgrunnlag for han.²⁸⁵ Deretter ser man på hvorvidt tillitspersonen eller aksjeeieren har medvirket til hovedpersonens forhold som kan begrunne ansvar som medvirker.²⁸⁶

Spørsmålet blir så hvilke prinsipper som skal legges til grunn for aktsomhetsvurderingen. Hagstrøm synes å mene det er vanskelig å gi noe klart svar på hvorvidt prinsippene som gjelder for integritetskrenkelsene også skal gjelde for formuesskader.²⁸⁷ I tilfeller hvor skadevolderen har handlet i strid med sedvaner eller alminnelige rettsoppfatninger, er det etter Hagstrøms oppfatning at dette skjer etter samme vurderinger som ved integritetskrenkelser.²⁸⁸ Som grunnlag for dette viser Hagstrøm til Rt. 1955 s. 1132 Tippedommen. Hagstrøm finner derimot ikke noe i rettspraksis som skulle tilsi at hensynene som handlingens skadeevne, muligheten til å avverge skaden og for å oppdage

²⁸⁰ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²⁸¹ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²⁸² Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²⁸³ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²⁸⁴ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²⁸⁵ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²⁸⁶ Aarbakkes utredning (2004) s. 19.

²⁸⁷ Hagstrøm (1985) s. 55.

²⁸⁸ Hagstrøm (1985) s. 55.

risikoen som alle gjelder i tilfeller med integritetskrenkelser, kan overføres til skadetilfeller utenfor integritetskrenkelsenens område.²⁸⁹

Nygaard ser også ut til å legge til grunn en vurdering av om regler eller normer er brutt for å fastslå uaktsomhet. Han definerer skyld som at skadevolderen skulle handlet annerledes, han eller hun skulle handlet i samsvar med culpanormen slik at den skadevoldende handling ikke ville blitt satt i handling.²⁹⁰ Nygaard kaller dette for den alternative handlingen.²⁹¹ Når skadevolderen ikke fulgte kravet om forsvarlig handlemåte, handlet han i strid med det rette.²⁹² Skadevolderens handling kan da kalles en rettsstridig handling, og det avgjørende blir innholdet i kravet til forsvarlig handlemåte.²⁹³

Det har også vært hevdet av Hagstrøm at det kan være at det for visse arter av interesser må foreligge kvalifisert skyld for at interessen skal være vernet, med andre ord at vanlig uaktsomhet ikke er tilstrekkelig.²⁹⁴ Også interessens art kan føre til at grensen for ansvaret må trekkes snevrere enn hva som ville vært tilfellet dersom det forelå en integritetskrenkelse.²⁹⁵

5.3.4 Årsakssammenheng og skadelidte

For at det overhodet skal bli tale om erstatningsansvar på ulovfestet grunnlag må det naturligvis foreligge en handling som har voldt noen en skade, et økonomisk tap. Tapet må stå i årsakssammenheng med den uaktsomme handlingen.

²⁸⁹ Hagstrøm (1985) s. 55.

²⁹⁰ Nygaard (2007) s. 174.

²⁹¹ Nygaard (2007) s. 174.

²⁹² Nygaard (2007) s. 174.

²⁹³ Nygaard (2007) s. 174.

²⁹⁴ Hagstrøm (1985) s. 50.

²⁹⁵ Hagstrøm (1985) s. 51.

6 Avslutning

6.1 Generelt om lovfesting

Helt fra de første aksjelover og til nå har det gått i retning av å lovfeste mer av erstatningsansvaret. Så når medvirkeransvaret ble lovfestet er dette kanskje naturlig. I starten var ikke erstatning noe stort tema, det var ikke omfattet av lovene. Men siste tiårene må man vel kunne si at erstatningskrav har blitt mer og mer fremtredende i jussen generelt. Kanskje medfører lovfesting på grunn av dette faktisk noe nytt, selv om man har lagt til grunn at rettsspørsmålene har vært løst/omfattet av ulovfestet rett.

6.2 Fordeler og ulemper ved lovfesting

Den reelle effekt av en kodifikasjon og klargjøring av pliktregler kan således være vanskelig å forutse.²⁹⁶ En kodifikasjon og klargjøring av en tidligere ulovfestet regel kan i realiteten innebære en skjærpelse av bestemmelsen.²⁹⁷ Dette vil i særlig gjelde dersom den tidligere ulovfestede regel var uklar og upresis.²⁹⁸ Men en klargjøring og presisering av en bestemmelse kan også øke bevisstheten om og muligheten for å vinne frem med et erstatningskrav ved en overtredelse. En lovfesting av en tidligere ulovfestet regel vil kunne gjøre det lettere, spesielt for ikke-jurister, å sette seg inn i rettstilstanden, hva er ens rettigheter og plikter og hva kan følgene bli. På mange måter kan man si at forutberegneligheten for rettsanvenderne vil øke. Motsatt kan man si at selv om en ulovfestet regel blir lovfestet, er det ikke sikkert den vil øke rettsbevissthetene til anvenderne. Dette fordi lovhjemler ofte ikke er uttømmende og ordlyden i stor grad må tolkes. Til tross for en lovfesting vil det ikke være sikker man kan lese rettstilstanden ut av lovhjemmelen. Rekkevidden av lovhjemler vil også avhenge av hvordan rettspraksis har tolket bestemmelsen, og dette er det ikke alle ikke-jurister som har forutsetning for å gjøre. For aksjeselskapsforhold som er aktuelt i denne oppgaven vil det ofte være slik at de som

²⁹⁶ Perland 1999 s. 129.

²⁹⁷ Perland 1999 s. 129.

²⁹⁸ Perland 1999 s. 129.

omfattes av ansvarsreglene ikke har spesiell juridisk kompetanse. På grunn av dette vil det være rimelig å anta en del av ansvarssubjektene ikke kjenner til ulovfestet rett, for disse gruppene vil en lovfesting være fordelaktig. Dette må kunne sies selv om en lovbestemmelse må suppleres av ulovfestet rett, og selv om den må tolkes. For disse gruppene vil en lovfesting ha en stor informativ verdi. Dette vil igjen kunne lede til at de bevisst vil kunne forholde seg til sine plikter. På den annen side kan det ved en lovfesting bli vanskeligere å vinne frem med erstatningskrav dersom ansvarssubjektene faktisk har oppfylt sine plikter etter loven. Men mot dette må det vektlegges at så lenge en lovbestemmelsen ikke er gjort til eneste rett vil ulovfestet rett fortsatt kunne anvendes på forhold som tilsynelatende er lovlige etter loven. En fordel med ulovfestet rett er at den er fleksibel, som vist over har Høyesterett lagt vekt på at hvert tilfelle må vurderes for seg og dette gjør den ulovfestede retten svært fleksibel, den vil lett kunne tilpasses det aktuelle forholdet.

6.3 Konklusjon

6.3.1 Betydningen av ulovfestet rett som supplement til loven

Grunnen til at medvirkeransvaret ble lovfestet i 2006 var at en slik lovfesting ble ansett å ha en fordel i form av informativ verdi, klargjøring av rettstilstanden og at den lettere ville kunne knyttes tett til aksjelovgivningens enn øvrig alminnelige erstatningsrettslige regler.²⁹⁹ Forarbeidene til aksjelovene har hele tiden hevdet at lovfestingen av medvirkeransvaret kun har vært en videreføring av alminnelige erstatningsregler. Og for både aksjeloven av 1976 og aksjelovene av 1997 ble det lovfestede medvirkeransvaret forutsatt supplert av alminnelige erstatningsrettslige regler. I tiden før det lovfestede medvirkeransvaret i 2006 i aksjelovene, ble medvirkeransvaret ansett for løst etter ulovfestet rett. Ulovfestet rett for de alminnelige erstatningsreglene har således hatt en sentral rolle for medvirkeransvaret for alle lovene. Men hva som konkret ligger i disse alminnelige erstatningsreglene sies det lite om i forarbeidene og teorien rundt medvirkeransvaret.

²⁹⁹ Aarbakkes utredning (2004) s. 20 og Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) s. 116.

I de tilfellene hvor et medvirkeransvar i aksjeselskapsrettslig sammenheng vil være aktuelt, vil tapet som oftest være et rent formuestap. Som vist er de alminnelige erstatningsreglene for rene formuestap forskjellig fra hva som gjelder for integritetskrenkelser. Eldre teori og rettspraksis har inneholdt lite informasjon om hvilke retningslinjer som skal legges til grunn for avgjørelsen av om det foreligger erstatningsansvar. Den informasjonen som har foreligget har til dels vært usikker og lite underbygget av annen teori og rettspraksis. I teorien har det også blitt uttalt direkte at rettstilstanden må anses som svært usikker.³⁰⁰ Det synes å være konsensus om at det har vært en stor usikkerhet med hensyn til hvilke prinsipper man kunne oppstille. Det har også vært enighet om at formuesskader i stor grad ikke har vært vernet, og man således har kunnet påføre andre tap ansvarsfritt. Med en slik usikkerhet omkring hva som er gjeldende rett for formuesskadene etter alminnelige erstatningsrettslige regler, vil det være vanskelig å si noe om man faktisk kan bli ansvarlig som medvirker. Det kan da etter min mening fremstå som at medvirkeransvaret etter ulovfestet rett var svært svakt og usikkert, og det kan derfor være til dels vanskelig å dele forarbeidene sine synspunkter om at lovfestingen er en videreføring av gjeldende rett når det var så usikkert hva som var gjeldende rett.

Det faktum at nyere teori, spesielt fra Erling Hjelmeng, ser ut til å ha formulert generelle prinsipper basert på uttalelser i rettspraksis i saker om erstatningsansvar for formuesskader må anses som klargjørende for hva som ligger i den tidligere usikre ulovfestede retten. Løsningsmodellen den nyere teorien har lagt til grunn har vært basert på Rikstotoddommen i Rt. 2007 s. 425 og Flymanøverdommen i Rt. 1973 s. 1268.³⁰¹ Prinsippene som ble trukket ut av disse dommene har blitt ansett som selve fundamentet for hvordan man skal løse spørsmål om erstatningsrettslig vern for rene formuesskader.³⁰² Dette selv om det har blitt poengtert at prinsippene i Flymanøverdommen må videreutvikles og tilpasses det aktuelle livsområdet.³⁰³ Selv om den nyere teorien hovedsakelig har lagt seg på de samme

³⁰⁰ Hagstrøm (1985) s. 57.

³⁰¹ Hjelmeng (2007) s. 169.

³⁰² Hjelmeng (2007) s. 179.

³⁰³ Hjelmeng (2007) s. 179.

prinsippene som eldre teori antok, må det etter gjeldende ulovfestet rett nå anses som sikrere enn hva den tidligere var. Når medvirkningsbestemmelsen i aksjelovene av 1997 § 17-1 også er ansett supplert av ulovfestet rett, kan man si at rettstilstanden omkring medvirkningsansvaret i dag er mer forutsigbart enn hva det var under aksjeloven av 1976.

For å avgjøre om det foreligger erstatningsansvar for en formuesskade tas det, etter den nyere teorien og rettspraksisen, først utgangspunkt i at interessen eller forholdet ikke er erstatningsrettslig vernet. Deretter ses det på om interessen bør ha et erstatningsrettslig vern. I denne vurderingen ses det på interessens art, erstatningsansvarets funksjon på livsområdet, skadevolders handlingsalternativer og hensiktsmessigheten av å skjerpe kravet mot denne. Det vil også være et moment å se på skadevolders handlemåte og skadelidtes situasjon. Skyldgraden som kreves er forsett eller uaktsomhet, noe som forutsetter brudd på en regel eller norm. Hvert tilfelle må avgjøres konkret hvorvidt det kan anses å foreligge medvirkeransvar. Og det er ingen faste kriterier for hva som skal legges til grunn. Således vil det altså være svært lite forutsigbarhet i hva man kan bli ansvarlig for og hvilke forhold som skal vektlegges. En slik usikkerhet for om erstatningsansvar kan sies å foreligge kan det antas i en viss grad vil påvirke hvor ofte medvirkeransvar vil bli gjort gjeldende overfor skadevoldere.

6.3.2 Betydningen av lovbestemmelsene

I aksjeloven av 1976 § 15-1 ble det lovfestet et medvirkeransvar for aksjeeiere. Dette innebar at det kun var denne gruppen som etter loven kunne bli erstatningsansvarlig for medvirkning til voldt skade. Ansvar for andre ble forutsatt løst etter ulovfestet rett, mens et ansvar for aksjeeiere var det eneste sikre gruppen man kunne rette et erstatningskrav mot. Det kan fremstå som en svakhet ved bestemmelsen at medvirkeransvaret kun gjaldt for aksjeeier, og ikke for andre. Også andre enn aksjeeiere kan foreta handlinger som ville blitt ansett som medvirkning dersom de hadde vært aksjeeier, og således kan man si medvirkeransvaret i § 15-1 er begrenset. Men selv om også andre grupper kunne tenkes å bli ansvarlige på grunnlag av medvirkeransvar, er det kanskje mest sannsynlig at et slikt ansvar vil være mest aktuelt for aksjeeiere. For øvrig må det anses som en fordel at ansvaret i § 15-1 gjaldt overfor både selskapet, aksjeeier og andre. Dette i motsetning til for

aksjelovene av 1997 § 17-1 hvor ansvaret for hovedskadevolder først kun gjaldt overfor selskapet. Det er ikke nevnt i forarbeidene hvorfor denne endringen ble foretatt. Noe medvirkeransvar var jo ikke hjemlet ved vedtagelsen av aksjelovene av 1997. Etter min mening må det anses som en svakhet ved bestemmelsen at medvirkeransvaret ikke ble lovhjemlet i 1997. Selv om medvirkeransvaret ikke ble lovhjemlet medførte dette ikke at medvirkeransvaret ble snevrere, dette følger av at man forutsatte ansvaret løst etter ulovfestet rett, og den ulovfestede retten ble antatt å ikke avvike fra tidligere rett. Dette særlig fordi det i aksjeloven av 1976 allerede var en slik bestemmelse. Selv om medvirkeransvaret ikke ble videreført i aksjelovene av 1997 kan man ikke si at dette viste at man ikke lenger ønsket et medvirkeransvar. En slik konklusjon holder ikke fordi det ble klart uttalt i forarbeidene til aksjelovene at man ønsket bestemmelser om det, men man mente spørsmålet skulle vurderes bedre før man lovfestet det. En fordel ved aksjelovene av 1997 vil jeg si var at også aksjeeier ble medtatt som ansvarlig på et generelt grunnlag. Aksjeeier er en gruppe som vil ha gode muligheter til å kunne påvirke selskapets beslutninger, særlig i mindre selskaper, og det er derfor naturlig at deres ansvar blir lovfestet.

Lovfestingen av medvirkeransvaret i 2006 kom etter en bred vurdering i Aarbakkes utredning og i forarbeidene. Medvirkeransvaret må derfor kunne sies å være godt gjennomtenkt av lovgiver. Selv om den ulovfestede retten har blitt noe klarere de siste årene må det kunne anses som en klargjøring av rettstilstanden at et slikt ansvar ble lovfestet. En slik klargjøring vil være fordelaktig både for potensielle skadelidte da de lettere vil se hva som kreves for å kunne hevde et medvirkeransvar gjort gjeldene. Samtidig vil det gi eventuelle medvirkere et klart uttrykk for at dette faktisk er noe man kan bli stilt til ansvar for. En slik informativ verdi kan man vel neppe si at de ulovfestede reglene ville ha da det er svært få, bortsett fra hovedsakelig jurister, som er kjent med de.

Dette medvirkeransvaret ble gjort generelt ved ordlyden ”den som”. Dermed ble ansvaret ansett å kunne omfatte alle som hadde en selskapsrettslig funksjon eller tilknytning og hadde utvist en erstatningsbetingende medvirkningshandling. Dette er en klar utvidelse av

ansvaret i forhold til aksjeloven av 1976, selv om andre enn aksjeeiere der kunne bli ansvarlig på ulovfestet grunnlag. ”Den som” er etter min mening en velvalgt ordlyd da det i mange selskaper ofte vil være store grupper som kan utføre medvirkende handlinger, og ikke bare aksjeeiere som i aksjeloven av 1976. ”Den som” kan anses som en bedre ordlyd enn å spesifikt angi gruppene som kan bli ansvarlige. Men ordlydens betydning vil bli begrenset i da ordlyden ikke er like generell for ansvarssubjektene etter første ledd.. For hovedskadevolderne etter aksjelovens § 17-1 første ledd er det stort sett samme gruppe ansvarssubjekter som det var tidligere. Men hovedsakelig vil en generell medvirkningsbestemmelse være et godt valg da også grupper utenfor selskapet vil kunne omfattes av bestemmelsen. Det ble sagt i forarbeidene at kravet for å bli omfattet var at man hadde en selskapsrettslig funksjon eller tilknytning. Og dette under dette er det mange som vil bli omfattet, selv om de ikke har noen direkte rolle i selskapet som sådan. At medvirkeransvaret ble gjort generelt kan også sies å være mer på linje med hva som ligger i ulovfestet rett. Dette fordi det tilsynelatende i ulovfestet rett ikke er noen begrensninger med hensyn til hvilke grupper som kan bli holdt ansvarlige.

Ved at også aksjeeiere og andre ble medtatt som skadelidte ble også denne kretsen utvidet. Dette vil si at også kreditorer kunne ha et ulovfestet krav om erstatningsansvar fra medvirkere. Selv om aksjeeiere og andres eventuelle krav tidligere ble ansett ulovfestet i alminnelige erstatningsregler er det, som tidligere nevnt, positivt med en klargjøring av rettstilstanden i lovhjemmel.

Endringen av ”oppgave” til ”egenskap” ble uttalt at ikke var ment som noen realitetsendring. Men dette kan virke noe snodig da det samtidig ble lagt til grunn at ”oppgave” ikke ble ansett som dekkende og det var få forhold som ville fall inn under denne ordlyden. Strengt tatt kan man vel da si at endringen til ”egenskap” utvidet ansvarsområdene. Men samtidig kan man si at det som ikke ble ansett som dekkende av ”oppgave” kunne hjemles i ulovfestet rett. På den annen side er det ikke noe poeng i en ordlyd som ikke medfører noen realitet for ansvaret, som for eksempel for aksjeeiere som

har få ”oppgaver” i et selskap, men som i stedet vil utføre flere handlinger i ”egenskap” av å være aksjeeier.

6.3.3 Er lovfestingen noe nytt?

På bakgrunn av de vurderinger jeg har foretatt er jeg tilbøyelig til å hevde at medvirkeransvaret under aksjeloven av 1976 og til dels også aksjelovene av 1997 som svært svakt forankret, både i lovgivningen og i alminnelige erstatningsregler. Dette hovedsakelig fordi de alminnelige erstatningsreglene for formuesskader fremsto som svært uklare og vage. Men på grunn av at det de senere år har fremkommet mer teori og rettspraksis som synes å bygge opp om felles prinsipper som legges til grunn for medvirkeransvar ved formuesskader, er jeg av den oppfatning at de alminnelige erstatningsrettslige reglene per dags dato og i 2006 er klarere enn hva det tidligere var. Dette vil føre til større forutsigbarhet for hvorvidt medvirkeransvar kan anses å foreligge ved formuesskader. Ved lovfestingen av medvirkeransvaret i 2006 var det derfor kanskje ikke så stor forskjell på det vedtatte forslaget og hva den ulovfestede retten hjemlet for medvirkere. Men på grunn av at den ulovfestede retten tidligere var relativt diffus, kan man kanskje si at medvirkeransvaret reelt sett medførte noe nytt i forhold til hva retten tidligere hadde vært. Uansett kan man må man kunne legge til grunn at lovfestingen av medvirkeransvaret i 2006 bidro til å klargjøre innholdet av medvirkeransvaret i aksjeselskapsforhold, og en slik klargjøring vil ha en verdi i seg selv.

7 **Litteraturliste**

7.1 **Forarbeider**

Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) Om lov om aksjeselskaper.

Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) Aksjeselskaper (aksjeloven)

Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskap (allmennaksjeloven).

Ot.prp. nr. 55 (2005-2006) Om lov om endringer i aksjelovgivningen mv.

Innst. O. nr. 50 (1975-76)

Innst. O. nr. 80 (1996-97) Innstilling frå justiskomiteen om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven), og om endringar i anna lovgjeving som følgje av ny aksjelovgjeving m.m.

Innst. O. nr. 12 (2006-2007) Innstilling frå justiskomiteen om lov om endringar i aksjelovgivinga o.a.

NUT-1970-1. Innstilling til lov om aksjeselskaper.

NOU 1992:29 Lov om aksjeselskaper

NOU 1996:3 Ny aksjelovgivning

Utredning av dr. juris Magnus Aarbakke 19. oktober 2004. *Medvirkeransvar og identifikasjonsansvar i aksje- og allmennaksjeselskapsforhold*. Oslo, Justis- og politidepartementet, 2004. Publikasjonsnummer: G-0372B, ISBN 82-90974-39-6. Finnes også på nettet, dog uten sidetall.

http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/rapporter_planer/rapporter/2004/Medvirkeransvar-og-identifikasjonsansvar/1.html?id=278395.

7.2 Bøker

Norsk Lovkommentar. Online versjon per 2009.

Marthinussen, Hans Fredrik og Magnus Aarbakke *Aksjeloven og allmennaksjeloven med kommentarer av Asle Aarbakke og Magnus Aarbakke*. 2.utg. Oslo 1996.

Aksjeloven og allmennaksjeloven Kommentartutgave. Magnus Aarbakke, Asle Aarbakke, Gudmund Knudsen, Tone Ofstad og Jan Skåre. 2.utgave. Oslo, 2004.

Aarum, Kristin Normann *Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper* 1.utg. Oslo 1994.

Andenæs, Mads Henry *Aksjeselskaper & allmennaksjeselskaper* 2.utg. Oslo, 2006.

Bråthen, Tore *Selskapsrett* 3. utg. Oslo, 2008.

Hagstrøm, Viggo *Culpanormen* 4. utg. Oslo, 1985

Lødrup, Peter *Lærebok i erstatningsrett* 5. utg. Oslo, 2005.

Lødrup, Peter *Lærebok i erstatningsrett* 4. utg. Oslo, 1999.

Nygård, Nils *Skade og ansvar* 6. utg. Bergen, 2007.

Skåre, Jan *Lov om aksjeselskaper: lov 4. juni 1976 nr. 59 med kommentarer* 2. utg. Oslo, 1980.

7.3 Artikler

Perland, Olav Fr. *Styreansvar etter de nye aksjelovene* Tidsskrift for Forretningsjus Årg. 1999 nr. 2 s. 125.

Engstrøm, Bjørn *Erstatningsansvar for formuestap – Lillestrøm-dommen i Rt.2006 s. 690* Tidsskrift for Erstatningsrett Årg. 2008 nr. 3 s. 201

Hjelmeng, Erling *Interessevern og rene formuesskader – i lys av Rt. 2007 s. 425* Tidsskrift for Erstatningsrett Årg. 2007 nr. 3 s. 169`

8 Dommer

Rt. 1955 s. 1132 Tippedommen

Rt. 1973 s. 1268 Flymanøverdommen

Rt. 1991 s. 945 Spanordommen

Rt. 1991 s. 1335

Rt. 1992 s. 453 Furunkulosedommen

Rt. 2001 s. Nucleusdommen

Rt. 2004 s. 1816 Skiltmakerdommen

Rt.2006 s. 1519 Pionerdykkerdommen

Rt. 2007 s. 425 Rikstotoddommen

<http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/VALSPE10/>

9 Lovregister

Lov om aksjeselskaper (aksjeloven) av 4. juni 1976 nr. 59 (asl.)

Lov om aksjeselskaper (aksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 44. (asl.)

Lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) av 13. juni 1997 nr. 45. (asal.)

10 **Lister over tabeller og figurer m v**

<http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/VALSPE10/>